

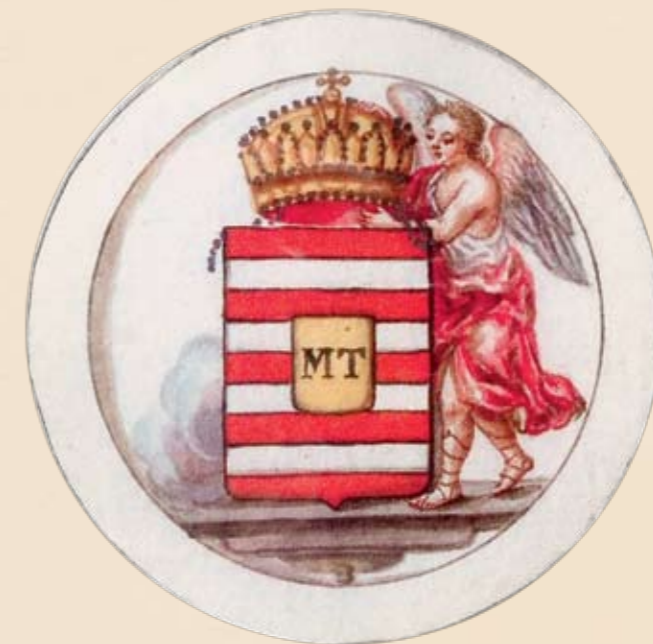
A GYŐRI JOGÁSZKÉPZÉS ÉVSZÁZADAI

Írta és szerkesztette:
Biczó Zalán

A szöveget gondozta:
Ambrus Edina

Lektor:
Dr. Sulyok Gábor

ISBN 978 963 717 539 8
Minden jog fenntartva!
Kiadja: Széchenyi István Egyetem
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar megbízásából
a 3W Stúdió
Győr, Liszt Ferenc u. 20.
Tipográfiai- és grafikai terv: Willingstorffer Lajos
Reprodukciók: Willingstorffer Lajos és András
Borítóterv: Willingstorffer Lajos

Győr
2008

Deák Ferenc

A győri jogi oktatás gyökerei a jezsuiták által fenntartott gimnáziumhoz nyúlnak vissza. 1700-ban ugyanis felvették a tanrendbe a casuisticát, majd 1718-tól megkezdtek a logika oktatását is. 1718-ban elkülönült a jezsuita iskolában a tanulmányi rendszer két fokozata, és ekkor találkozunk először a „főiskola” és „akadémia” elnevezésekkel. A saját igazgatóval rendelkező főiskola végig különálló volt, 1735-1745-ig azonban ismeretlen okból működése szünetelt.

A győri jezsuita akadémia

1745-ben újra megnyílt a jezsuita akadémia. Kezdetben három tanszéket alapítottak: a rendszeres teológia (dogmatica), a vitakozás (polemica, controversiae fidei) és az egyházjog (ius canonicum) tanszékét. 1747-ben megszervezésre került a bölcséleti tanfolyam is, logikát és metafizikát tanítottak. 1754-ben az erkölcs-bölcsészettan, 1762-ben a mathézisnek is tanszéket állítottak.

A győri jezsuiták a számukra meghatározott tanrend által előírt tantárgyak mellett további, máshol nem szokásos tárgyakat is felvettek tantervükbe. 1754-ben megkezdtek a természetjog tanítását, tehát ekkortól számíthatjuk a jogi oktatás tényleges kezdetét Győr városában. 1756-ban külön hitszónokot kapott az akadémia. A természetjogot 1767-ig tanították a jezsuiták kisebb megszakításokkal. 1767-ben a hittudományi tanfolyam kiegészült a hermeneutikával (Szentírás-magyarázat), valamint az egyháztörténet számára is tanszéket hoztak létre. A jezsuita korszakban az oktatás nyelve a latin volt, sőt később, az állami korszakban is latinul tanítottak. A győri akadémia nevezetessége, hogy 1761-62-ben a híres történétíró, Pray György volt a magyar történelem tanára, aki a később a róla elnevezett kódexben felfedezte az első magyar nyelvemléket a „Halotti beszédet”.

Pray György

Született: Érsekújvár, 1723. szeptember 11.

Meghalt: Pest, 1801. szeptember 23.

1740. október 14-től a jezsuita rend bécsi kollégiumában tanult. 1742-től a nagyszombati egyetem bölcsészeti karán végezte tanulmányait. 1747-től Nagyváradon, Trencsénben és Pozsonyban tanított. 1754-ben szentelték pappá. Azután Rozsnyón és a bécsi Theresianumban, majd 1758-tól Győrben, az akadémiaán, 1759-től Nagyszombatban tanított. 1777-től az egyetemi könyvtár első őre.

Az oktatás helyszíne a mai bencés (az akkori jezsuita) gimnázium épülete volt. Zichy Ferenc győri püspök bőkezűségéről tanúskodik, hogy az akadémia számára egy emelettel bővítette a gimnáziumot. Az akadémia tanulóiról az adatok hiánya miatt szinte semmit sem tudhatunk, így azt sem, hogy csak kispapok vagy mellettük világiak is voltak-e közöttük. Valószínűsíthető lehet, hogy mivel a bölcséleti képzés önmagában képesített világi állásokra is, így nem csak papnövendékek látogathatták az iskolát. Győr városának szoros értelemben vett felsőbb tanintézete valójában azonban azóta van, hogy Mária Terézia királynő 1769. évi december 14-én kelt felsőbb elhatározásával királyi akadémiák felállítását rendelte el, és az egyik akadémia székhelyének Győr városát jelölte ki.

Az akadémia 1773 ősziéig még a jezsuiták birtokában volt. Mária Terézia 1773. szeptember 21-én aláírta XIV. Kelemen pápának a jezsuita rend eltörlését illető határozatát, ennek következtében a győri jezsuiták 1773. október 12-én kivonultak társházukból és búcsút intettek az intézetnek.

A győri akadémia állami korszaka

A jezsuita társház, gimnázium, akadémia és konviktus tehát az államhoz került.

Mária Terézia 1773. október 8-án rendeletet adott ki, melyben a püspököket felszólította, hogy azokon a helyeken, ahol eddig jezsuiták látták el a feladatokat, oda alkalmas papi embereket alkalmazzanak tanároknak. Az iskolai év megnyitását pedig a szokásos november elejéről december hó elejére halasztotta el.

A királyi rendelet értelmében gróf Zichy Ferenc győri püspök megalakította az 1773/1774. iskolaévre a győri akadémia tanári karát, amely hét világi papból és három volt jezsuitából állt.

Mária Terézia a további tanügyi intézkedések előtt rendeletet bocsátott ki a püspökökhöz, a rendfőnökökhöz, a királyi városokhoz és a vármegyékhez, hogy a területükön lévő iskolákról számot adjanak, és kívánalmaikat, megjegyzéseiket csatolják a számára visszaküldött jelentésekben.

A győri püspök 1774. január 21-én felterjesztette jelentését. Ebben kérte, hogy a győri iskolák továbbra is fennmaradhassanak, és az egyház vezetése alatt működjenek. Kérte, hogy a volt jezsuita rendház legyen ezentúl a paptanár-lakhelye, és a papnevelő-intézet is itt kapjon helyet. Zichy Ferenc püspök kérelme teljesült, sőt még a győri Szent Ignác-templomot is megkapta, amely így püspöki kezelésbe került.

Tehát a győri akadémia a győri püspök vezetésére lett bízva ideiglenesen, természetesen állami ellenőrzés mellett. Ez a helyzet az 1776/1777-es iskolaév elejéig tartott. Mária Terézia megbízásából Ürményi József udvari tanácsos Terstyánszky Dániel levéltáros és Makó Pál kanonok támogatásával kidolgozta Magyarország számára az új tanulmányi rendszert és nevelésügyi rendelkezéseket tartalmazó Ratio Educationist. Mária Terézia 1776. augusztus 5-én kiadott rendeletével megtette a szükséges intézkedéseket az iskolai oktatás átalakításához.

Az 1773-ban feloszlított jezsuita rend vagyonából létrehozott tanulmányi és egyetemi alpból fedezték a tanügyi reformokat. A Ratio Educationis minden iskola felett állami felügyeletet hozott létre. A hivatalnokok képzésére 1776-tól öt királyi akadémiát szerveztek. Az országot kilenc tankerületre osztotta be a rendelet és mindegyik élére királyi főigazgatót rendelt. A rendelet a nagyszombati egyetemen kívül öt akadémia működését (Győr, Kassa, Nagyszombat, Nagyvárad, Zágráb) engedélyezte.

Az állam rendeletileg átvette az akadémiát, azonban tanárok nem voltak. Az új iskolaév megnyitását decemberre halasztották és a tanárok alkalmazása a püspök feladata lett. 1773- 1777 között, más tekintetben is a győri püspök felügyeletére és vezetésére volt bízva az akadémia.

A győri Királyi Kerületi Akadémia megnyitása

A győri akadémia működése a Ratio Educationis életbe lépésével új szakaszba lépett. Mária Terézia királynő korábbi (1769. december 14-i) felsőbb elhatározásának megfelelően megalakult tehát a királyi akadémia. Az akadémiát 1776. november 6-án nyitotta meg Niczky Kristóf gróf, főigazgató. Az új tanári kar 1776. december 22-én tartotta meg alakuló ülését. A helytartótanács 1777. szeptember 9-én hirdette ki az új tanulmányi rendszert. Az akadémia államosítása ezzel befejeződött. A tanfolyamok (karok) száma háromra emelkedett (bölcseleti, jogi és hittudományi).

A királyi akadémiákról a következőt olvashatjuk az új tanügyi reformintézkedésben:

„...azt az oktatási intézményt nevezzük királyi akadémiának, amely könnyen bejárható utat kínál Magyarország mindegyik táján, valamint Horvátországban, Szlavóniában és Dalmáciában a gimnáziumot befejező és a magasabb tanulmányok felé igyekvő ifjak számára a tudományok és ismeretkörök gazdagabb és mélyebb elsajátítására. Ha ugyanis ezeket megfelelőképpen birtokukba veszik, akkor ezáltal alkalmasakká válnak mind a király, mind pedig a háza szolgálatára, de ugyanakkor előkészülhetnek az egyetemen szerzendő szélesebb körű műveltség megszerzésére is.

Hasznos állampolgárok képzése – ebben foglalható össze ennek az oktatási intézménynek a legfontosabb teendője. Annak érdekében azonban, hogy – régi szokásokra vagy a bevett hagyományokra hivatkozva – ne térjünk le a helyes ösvényről, ezért a növendék, a jövődöbéli állampolgár komoly és sajátos nemzeti nevelése érdekében elsősorban az vált szükségessé, hogy figyelembe véssenek az állampolgárok különböző társadalmi rétegei. E rétegek léte ugyanis megszakítatlan folytonosságban tart, ebből kell tehát kikövetkeztetni azt a határozott szabályt, amelynek alapján a tananyagot megállapítsák, ennek részei közötti viszonyt mérlegeljék, és megfelelőképpen elrendezzék. Ebből következőleg pontosan meg kell különböztetni egymástól azokat az ismeretköröket, amelyek nélkülözhetetlenek és hiányuk pótolhatatlan-azoktól, amelyek ezeknél szélesebb körűek és általában véve hasznosak; de ez utóbbiakon belül is megkülönböztetendők azok, amelyek csupán egyesek számára szükségesek.”

A királynő intézkedése következtében az első főigazgató Niczky Kristóf gróf, hétszemélyes táblai közbíró és verőcei főispán, helyi igazgató Apffalter József győri kanonok lett. Ekkortól már nem a győri püspök volt jogilag a joghatóság. A tanári kart Pozsonyban pályázati vizsgák alapján állították össze. A tanári kar 14 tagú volt, öten a bölcseleti,

Mária Terézia királynő

négyen a jogi és szintén öten a hittudományi karon kezdték oktatói munkájukat. A helyi viszonyok rendezése után az akadémia helyszínét is kijelölték. Mivel a gimnázium épülete nem volt megfelelően nagy, ezért a régi konviktus épületében és a püspöki szemináriumban is tartottak előadásokat.

Az akadémia tanulmányi rendszere

A jezsuita kor tanulmányi rendszerében az akadémiai oktatás a gimnáziumi oktatásra épült. Két tanfolyamra különült el: a négyéves hittudományi képzésre és a hároméves bölcséleti képzésre. Az első évben logikát, a másodikban fizikát, a harmadikban metafizikát tanultak. Három bölcsészettanárt alkalmaztak.

A hittudományi tanfolyam tantárgyai voltak: a szentírás-magyarázat és héber, a scholastica, theologia és casuistica. Az előírt tantárgyak mellett tanították még a vitatkozást, az egyházjogot és az egyháztörténetet. A bölcséleti képzésben is volt természetjog tanítása és egy évig a magyar történet című tantárgyat is oktatták.

Az állami időszakban (1773-1776 között), az akadémia belső rendszerében nem történt változás. Az átmeneti időszakban használt tanrend a következő volt:

– teológiai kar: 730-830 szentírás-magyarázat, 830-930 dogmatika, 1000 óráig a tanár jelenlétében vagy tanár nélkül vitatkozás, majd egyházi szónoklattan következett. 1400-1500 egyházjog, 1500-1600 dogmatika óra volt.

– bölcséleti kar: 800-900 logika vagy metafizika, 900-1000 matematika, 1430-1530 logika vagy metafizika, utána vitatkozástán óra volt.

Ezekben az években is a jezsuiták által meghonosított rendszerben folytatódott az oktatás.

1776-tól állami hatáskör alá került az oktatási munka. Két tanfolyam helyett három tanfolyamot (kart) működtetett az állam: 4 éves hittudományi, 2 éves jogi és 2 éves bölcséleti tanfolyamot indítottak, külön tanári karral. Minden kar számára pontosan megszabta az új tanterv a megtanulandó tantárgyakat.

1. A hittudományi kar tantárgyai: dogmatika és patológia, keresztény erkölcsstan, lelkipásztorkodás-tan, egyházi szónoklattan, egyháztörténet, egyházi irodalomtörténet, szentírás-magyarázat és keleti nyelvek.
2. A jogi kar tantárgycsoportjai: államtan, kamarai és gazdasági tudományok, természet-, nemzet- és egyetemes közjog, egyházjog.
3. A bölcséleti kar tantárgyai: elméleti és kísérleti fizika, mechanika, a számtan elemei, gyakorlati geometria, architektúra, hidrotechnika, logika, metafizika, erkölcsbölcsélet és a bölcsélet története, egyetemes történet és irodalom.

Az akadémia keretében 1777-től fogva a szerzetesrendek tanárait képesítő bizottság is működött, és 1782-ben könyvvizsgáló hivatalt is működtetett Győrben a kormányzat. Az 1778/1779. iskolaévben Ürményi József udvari tanácsos meglátogatta a győri akadémiát, és megvizsgálta az oktatást. 1779. október 25-én új tapasztalatokat szerezve Győrben, a helytartótanácsnak jelentést tett, melyet a helytartótanács elfogadott.

A tankerületek beosztását is érintette a tanügyi reform:

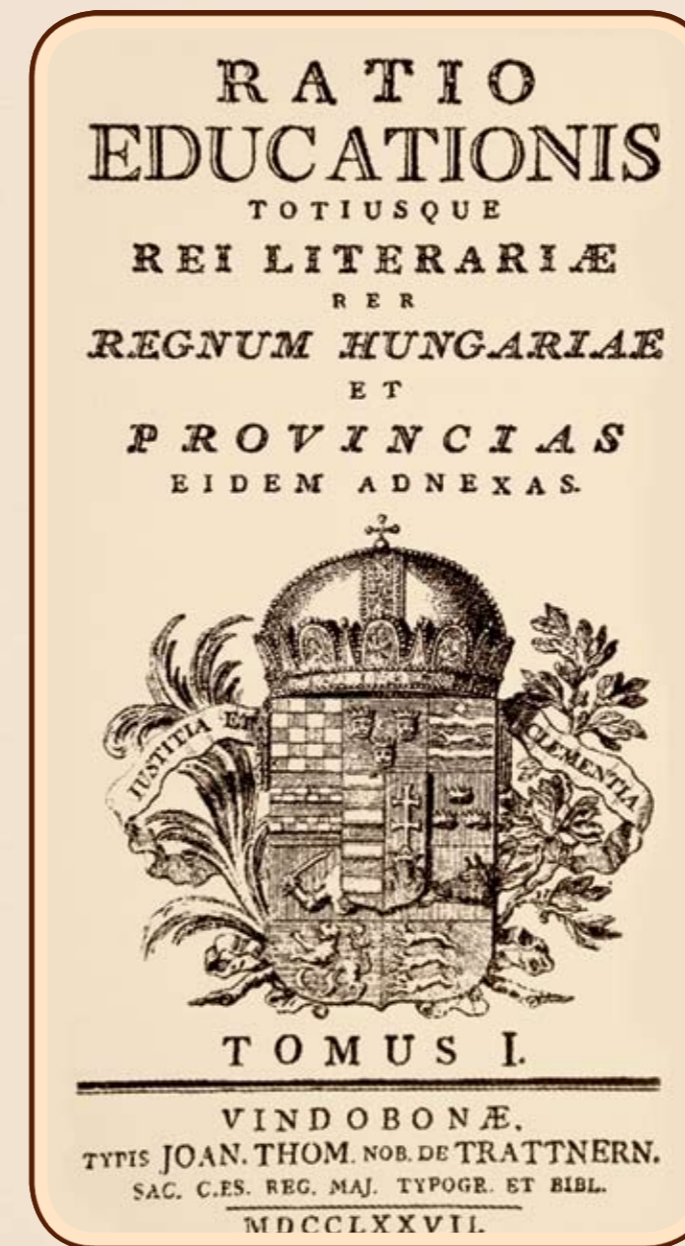
„Emlékeztetni kell arra-kötelességeik világos bemutatása érdekében -, hogy Magyarország egész területe s a kapcsolt országok bizonyos körzetekre, azaz tankerületekre osztattak fel, ezek átfogják az ország és a hozzátartozó részek összes vármegyéjét és más területeit.

Kilenc tankerület közülük a királyi Helytartótanács alá van rendelve, ezek a következők:

1. a budai,
2. a pozsonyi,
3. a besztercebányai,
4. a győri,
5. a pécsi,
6. a kassai,
7. az ungvári,
8. a nagyváradi tankerület,

egy pedig a dalmáciai, horvátországi és szlavóniai tartományok királyi tanácsa alá tartozik, ez 9. a zágrábi tankerület.”

A királyi akadémiák szükségességéről és székhelyeiről a Ratio Educationisban ez olvasható:

A Ratio Educationis címlapja (1777)

„A közjó szempontjából – mint az előszóban kifejtésre került – rendkívüli jelentősége van annak, hogy az ország különböző tankerületeiben akadémiák nyerjenek elhelyezést; először azért, hogy azokat az ifjakat, akik az egyetemen tudományos kiképzésben kívánnak részesülni, itt erre mintegy felkészítsék, lerakva tudományos képzésük alapjait; másrészt hogy azok is, akik az egyetemre később különféle okok miatt nem léphetnek át, elmélyülhessenek a saját jövőjük szempontjából hasznos ismeretekben.

Mindebből kitűnik: az akadémiákat úgy kell elhelyezni, hogy Magyarország és a kapcsolt országok mindegyik részében könnyen hozzáférhető legyen a királyi jótétemény e gyümölcse. Mivel pedig az egész ország a négy égtáj szerint van felosztva, legcélszerűbb, ha a királyi akadémiákat a következő helyeken szervezik meg:

1. a dunántúli kerület részére Győrben,
2. a tiszántúli kerület részére Nagyváradon,
3. a Dunán inneni kerület részére Nagyszombatban,
4. a Tiszán inneni kerület számára Kassán,
5. Horvátország, Szlavónia és Dalmácia részére Zágrábban.

E királyi akadémiákat úgy kell tekinteni mint az egyetem filiále-intézményeit, először a kapcsolat miatt, amelyet velük az egyetem fenntart, s melyről részben már szó volt, részben később még tárgyalásra kerül; másodsor mert a felsőbb tudományokat oktató akadémiai tanároknak az egyetemen szerzett doktori fokozattal kell rendelkezniük.

Egyéb vonatkozásokban az akadémiák irányítása egyedül a tankerületi királyi főigazgató hatáskörébe tartozik.”

1780-ban templommal és könyvtárral bővült az akadémia.

Az akadémia címere

Köralakú pecsét, közepén öt pólás pajzs, a második és a negyedik pólá között a harmadik pólára a kis pajzs van illesztve M(aria) T(heresia) betűkkel, a pajzs fölé tőle jobbra álló angyal a szent koronát tartja, balról foszlány dísz van.

A akadémia címere

Az akadémia szervezete és működése

A bölcseleti kar

A bölcseleti karon a következő tantárgyak voltak:

A logikaoktatás feladata volt, hogy a hallgatók az élet minden területén tudatosan használják a gondolkodás törvényeit. Kísérletekkel színesítették a tantárgyakat a különféle mesterségek, gazdálkodás, bányászati munkák köréből. Természetrájt oktatásban szintén a gyakorlatra helyezték a hangsúlyt. Matematikából szintén gyakorlatorientált képzés volt, hogy a hallgató az ismereteket tudja használni a hétköznapi életben is.

A hazai történet, oknyomozó történet tárgyalása mellett a történelem segédtudományait is tanítani kellett, pl. a diplomatikát, genealógiát, címertant, éremtant, felirattant. Vallástörténetben a magyar egyház és a kiemelkedő papok életét, tevékenységét tanították kellő alaposággal. A császárok és az örökös tartományok története Habsburg Rudolf-tól kezdve volt tananyag. Bár a tantárgy címe mást takart, de részletes visszaillesztést tettek a nyugat-római császárság történetére, úgy, hogy a tanulandó anyag 1002-től, a tananyag előzménye II. Henrik császárral kezdődjön.

Az örökös tartományok és a velük határos tartományok történetének tanítása a gimnáziumi tanítás kibővítését célozta meg. A történelmi tanulmányok végeztével átismélték a tananyagot, és eközben Magyarország és mellékterületeinek történetét kellett megtárgyalni. Az első osztály voltaképpen a gimnáziumi tanulmányok bővítésére szolgált.

A második osztály fő elkötelezettsége volt, hogy olyan férfiakat képezzen, akikből alkalmas és tehetséges, valamint oktatási és nevelési pályára alkalmas személyek legyenek. Tanultak bölcselettörténetet, amelyben a tudomány és a művészet keletkezésével, fejlődésével foglalkoztak, valamint vizsgálták, tanulmányozták az emberi ész történetét. A bölcselet életét, tanításait adták elő. Metafizikát is tanultak, ebben benne foglaltatott az ontológia, lélektan és a teologia naturalis. A gyakorlati bölcselet (tisztességes, okos életmódra nevelés, az erényesség fontossága), a mezőgazdaságtan tanítása mellett nagy fontossággal kezelték a földművelésről, a szőlészetről, a baromfityésztésről, a kézműiparról és a gyárakról szóló tantárgyakat is. Rendkívüli tárgyak voltak: a görög nyelv, a kötetlen és kötött beszéd, prózai és költői stilsztika, egyetemes történelem (1784-től rendes tárgy), a vallás, az egyház, a kereskedelem és a művészettörténet egységben történő tárgyalása, heraldika (címertan), a lovagrendek története és egyéb segédtudományok. A bölcseleti tanfolyam célja főleg a középkori tanárok nevelése volt.

A Széchenyi tér a jezsuita gimnáziummal

A jogi kar

A jogi kart csak azok a hallgatók kezdhették el, akik a bölcseleti kar mindkét osztályát elvégezték. A jogi tanulmányok célja leginkább az volt, hogy az előző fokon szerzett ismereteket kiegészítsék, főleg olyan tudással, ami a pályájukon az állam és király számára hasznos volt.

Az oktatott tantárgyak a következők voltak: Magyarország és kapcsolt részeinek közjoga (Jus publicum Hungariae, patrimonium eorum adnexarum) tantárgy célja az volt, hogy minél jobban megismerjék a hallgatók az állam és a kormányzati szervek működését, de óvatosan kellett a tanároknak tanítani a magyar országgyűléseken felvetődött és egyéb kényes kérdéseket. Meg kellett magyarázni a hallgatók számára Magyarország keletkezését és hódításait. A rokon nemzetek történetét is meg kellett ismertetni a diákokkal. Természetesen nagy hangsúllyal kellett oktatni az akkori alkotmányt, a kormányzati szervek működését és a közigazgatás helyzetét, mind országosan, mind megyei, kerületi, és szabad királyi városi szinten.

A hazai és szokásjog (Jus patrium et receptatum consuetudinum) tantárgy keretében a törvények történetével, forrásaival, okaival foglalkoztak. A jogtörténeti rész megismerése után következett a hazai és szokásjog, valamint a büntetőjog tanítása. A második félévben a törvényszéki eljárásmodot tanították. Az államtudomány, kereskedelmi és pénzügyi jog (politica, commercium et res aera) tanítása során főképpen a közrend, a kereskedelem és a pénzügy akkori állapotával ismerkedtek meg. Fontos volt ennek megalapozásaként tanulni a hallgatóknak a művészetek, a kézi- és a gyárpar ismertetését. A történelem tantárgynál a bölcseleti karon tanultakat kellett kibővíteniük, így felvehettek különböző történelmi stúdiumokat, pl. a pápaság története, Franciaország, Spanyolország, Anglia, Dánia, Svédország, Oroszország történetét.

Rendkívül ajánlott tárgyak voltak: a numizmatika, a diplomatika, az erdészet és vadtenyésztés elmélete.

Mivel a Ratio Educationis előbb jelent meg és a kibővített új tananyaghoz szükséges tankönyvek még nem jelentek meg, a tanítás sok nehézséget okozott. A tanulmányi rendszer készen volt, de nem volt miből tanítani. Mivel az új kar is beindult, így jogi szakkönyvek beszerzését is meg kellett kezdeni az akadémiai szakkönyvtárban, és a két régi kar könyvtárában is szükséges volt felfrissíteni, megújítani.

A Ratio Educationis főleg megírandó könyvekről beszél és kevés a pontosan ajánlott könyvek száma. Példaként pár könyv: a természet-, egyetemes köz- és nemzetközi jogra Martini Károly bécsi egyetemi tanárnak Positioi, a büntetőjoghoz a Codex Theresianus. A tankönyvek kiadásának joga az egyetemi könyvsajtónak volt fenntartva. Az összes könyvet innen kellett beszereznie az akadémának. Az akadémiai felterjesztések azt bizonyították, hogy a tanulók nagy része nem szerezte be magának a könyveket inkább az előadások alapján készített jegyzetekből sajtózták el az anyagot. Az első években sok hiányosság mutatkozott és mire teljesen kialakult volna az oktatás helyzete Győrben, addigra az akadémia Pécsre került.

A tanév beosztása

Az akadémiai tanulmányok célja volt, hogy az iskolapadokból olyan emberek kerüljenek ki, akik az isteni és emberi törvényeket egyaránt tisztelik, az élet feladatait bölcsességgel átlátják, a múltat ismerő és igazságkereső közéleti munkát folytatnak majd földi életükben.

A Ratio Educationis reformjai megfeledeznek a magyar nyelv szerepéről. Ugyanúgy, ahogy a jezsuita korszakban, az állami korszakban is latinul folytatódott az oktatás az akadémian, valamint nem alakítottak ki magyar nyelvet és irodalmat tanító tanszéket. A magyar nyelv mellözése osztrák célokat szolgált, a nemzeti önállóság megdöntését, így akarta könnyebbé tenni az osztrák birodalomba történő teljes beolvadást.

A jogi oktatásban is világos volt a szándék. Az előírt irodalmak, a Codex Theresianus és Maritini Positioi teljesen osztrák mintára akarták faragni az akadémiai jogi képzést. A latin nyelv megmaradása az oktatásban és a magyar nyelv elhanyagolása szándékos birodalmi törekvés része volt, és később a német nyelv területfoglalását készítette elő.

Az iskolai idő a jezsuita korszakban tíz hónapig tartott, minden év november elején kezdődött és augusztus végén vagy szeptember első napjaiban fejeződött be. Az iskolai előadások délelőtti és délutáni órákra voltak osztva, azon belül is két-két órát tanultak a hallgatók.

Tanszünetek voltak a vasárnapok és az ünnepnapok, emellett karácsony napjától újév napjáig, húshagyó hétfő és kedd, a hamvazószerda délelőtti, húsvétvasárnapot megelőző és az utána következő egy hét, pünkösd vigiliája, az úrnapot megelőző délután, halottak napja délelőtti, körmeneti napok. Győrött részt vehettek a keresztjáró és Szent Márk-napi körmeneteken. Az átmeneti években (1773-1776 között) az előző évek szokásait vették át.

Az állami korszakban a tanítási szünet szeptember 8-tól november 1-jéig tartott. Hetente egy nap volt szünet. Az előforduló nagyobb szünetek tekintetében ugyanazok maradtak meg. II. József körmenetek, a szentségimádás, a hamvazószerdái, a halottak napi és a farsangi időszak szüneteit törölte. Karácsonykor is csak a szorosan vett ünnepnapokon nem volt tanítás, és a húsvéti nagyszünet helyett is csak nagycsütörtöktől húsvéthétfőig tartott az iskolai szünet.

Az akadémiai főigazgató hatásköre és feladata

A jezsuita korszakban az ellenőrzés és felügyelet a jezsuita rend generálisára illetve a tartományfőnökre tartozott. Az 1773-tól 1776-ig terjedő időszakban a kormány nevében a győri püspök volt a vezető, 1776-tól pedig a király által kinevezett főigazgató lett a felelős az akadémia felügyeletéért. A főigazgató felettesei a király és a kir. helytartótanács voltak. A főigazgató minden intézkedést, királyi rendeletet a helyben élő igazgató által tudatott a tanárokkal. Legalább két évenként kötelessége volt meglátogatni a tankerületébe tartozó iskolákat. Az igazgató minden félév végén köteles volt beszámolni a tanárok és tanulók által elvégzett munkáról. A felmerülő problémákról, észrevételekről a királyi helytartótanácsnak a főigazgató írt beszámolót.

Az igazgató véleményének megkérdezése után a legmegfelelőbb embert választotta ki a megüresedő tanári állásokra, és ő terjesztette fel a helytartótanács által királyi megerősítésre és kinevezésre.

Munkája során arra kellett törekednie, hogy egyetértésben működjön az igazgató és a tanári kar, és a tanulmányi rendszert jól és megbízhatóan kövessék. A főigazgató lakhelye eleinte nem volt rendeletileg megszabva, de 1784-től II. József intézkedése által minden tankerületi főigazgatónak a tankerület központi székhelyén kellett tartózkodnia.

A győri tankerület első főigazgatója gróf Niczky Kristóf verőcei főispán, cs. és kir. valóságos kormánytanácsos volt. Főigazgatói helyét az 1776/1777-es iskolaév elején foglalta el.

Bár a városban Niczky Kristóf kevés alkalommal volt, az igazgatósággal és a tanári karral élénk levelezést folytatott. Lelkiismeretes munkája, odafigyelése kedvelt személlyé tette őt az akadémian. A kezdeti indulásnál buzgalma különösen sok segítséget adott az akadémianak.

Niczky Kristóf, gróf

Született: Nick, 1725. február 11.

Meghalt: Buda, 1787. december 26.

A pozsonyi akadémian és a bécsi egyetemen végezte tanulmányait. A pozsonyi akadémia tanára 1749 és 1751 között, majd 1751-ben a magyar udvari kamaránál, 1764-ben a kancellárián tanácsos. 1765. november 5-én grófi címet kapott. 1776-tól a győri és a pécsi tankerület főigazgatója. Főigazgatói állását az 1776/1777-es iskolaév elején foglalta el. 1782 októberétől a Magyar Kir. Kamara elnöke, kir. kincstartó és a közoktatásügy főfelügyelője. 1783-ban tárnokmesterré és a Helytartótanács elnökévé nevezték ki. 1785-ben, az akadémia Pécsre kerülésekor lemondott győri tankerületi főigazgatói hivataláról.

A főigazgató mellett néha a királyi biztos is meglátogatta a tanintézeteket. Kimagasló vendég volt az 1778/1779-es iskolaévben a Ratio Educationis magyar meghonosítója, Ürményi József. Ő volt az, aki a Ratio Educationis 11. paragrafusában megadja a tankerületek királyi főigazgatóinak feladatát:

„Mindegyik tankerület élén a tankerületi királyi főigazgató áll, aki a fentebb említett főhatóság alárendeltje; adott esetben egy főigazgató két tankerület vezetésével is megbízható, mégpedig úgy, hogy a tankerülethez, amelyben királyi akadémia létesítettek, valamelyik szomszédos tankerületet hozzácsatolják, ugyanannak a főigazgatónak irányítása alá vonva azt.

Főként az lesz a főigazgatók kötelessége- a számukra készített utasítás majd bővebben is kifejti-, hogy a tankerületben lévő összes iskolát éber szemmel, lelkiismeretes figyelemmel kísérik; annak érdekében tevékenykedjenek, hogy ezek vezetésére a legmegfelelőbb szakembereket alkalmazzák, hogy a helyi igazgatók és tanárok között kölcsönös lelki egység, a tevékenységben való egyetértés alakuljon ki, hogy az előírt tanulmányi szabályzatot gondosan megtartsák, hogy az ügyek intézésének meghonosított rendjét lelkiismeretes kövessék, és minden vonatkozásban mértéktartóan gazdálkodjanak.

Ennek érdekében tankerületük iskoláit legalább két évenként, vagy gyakrabban, ha az ügyek úgy kívánják, külön felhívás nélkül meglátogatják, és erről a fent említett főhatóságnak részletes jelentést tesznek. De mindezt, ahogyan már szó volt róla, a számukra készített utasítás majd bővebben kifejti.”

Az akadémiai igazgató hatásköre és feladata

A jezsuita vezetés alatt az iskolákban a provinciálistól kirendelt rektor és prefektus álltak a tanintézet élén. A rektor feladata volt a tanulmányokat és az erkölcsiséget előmozdítani. Olyan szerepet töltött be, mint egy főigazgató.

A prefektus feladata volt a szabályok betartatása mind a tanárok, mind a tanulók tekintetében. Az osztályokban látogatásokat tett, és a tanárok munkamódszerét figyelemmel kísérte. Ellenőrizte a tanulók felvételét, beírását és az iskola helyes vezetését.

Az állami korszakban 1773-tól 1776-ig a jezsuita szokások szerint folytatódott az akadémia kormányzása.

1776-tól azonban az akadémia élén az igazgató állt. Felettese a királyi tankerületei főigazgató (Director Academiae), beosztottai az akadémia tanárai.

Az igazgató felügyelte a tanári kart, látogatta az előadásokat, a kir. főigazgatónak ismertette a félévi tudnivalókat. Az iskola szervezése és működtetése az akadémiai tanácsban (Magistratus Academicus) történt, itt a tanárokkal együtt intézte a felmerülő ügyeket.

A jezsuita időszakban sok volt a változás a rektori és az igazgatói állásokban, míg az állami korszakban, 1773-1785-ig három igazgatója volt az akadémianak, akik ugyanakkor a gimnázium igazgatói tisztségét is ellátták.

1773-1776-ig Teuffel Kajetán győri kanonok volt az igazgató. A győri püspök kinevezésével került a tisztségbe.

1776. októbertől 1783 októberéig Apffalter József győri kanonok igazgatta a felsőoktatási intézményt.

1783. október 28-tól 1784 júliusáig Székelyi Majláth Antal volt jezsuita pap, győri kanonok, akadémiai tanár látta el az igazgatási teendőket. Igazgatói munkáját mindaddig ellátta, amíg II. József rendeletére az akadémia Pécsre nem költözött.

A Ratio Educationis elrendelte, hogy minden akadémian akadémiai tanács működjön. Tagja volt az igazgató, aki egyben a tanács elnöke, a hittudományi kar szeniora, a jogi kar szeniora, a bölcséleti kar szeniora, az akadémia hit-szónoka, a gimnáziumi tanári kar szeniora és igazgatója, a jegyző, aki a történelem tanára is volt egyben.

A testület munkája volt a felmerülő ügyeket az elnökkel együtt intézni. Havonta egyszer kellett összehívni a tanácsot. Sokféle ügy tárgyalásra került: a beiratkozástól elkezdve a félévi kimutatások, felterjesztések, az igazgató a főigazgatónak küldött levelei – mind szóba kerültek a tanácskozásokon. A megvitatott előterjesztéseket előszóban vagy írásban kellett benyújtani. Minden fegyelmi és tanulmányi ügy ezen az értekezleten került napirendre.

A királyi akadémiaik igazgatóiról a Ratio Educationis így intézkedett:

„Mindig királyi rendelettel kapja kinevezését az igazgató, akinek állandó lakását az akadémia székhelyén kell tartania. Hivatali kötelességeit részletesen kifejti majd a külön szabályzat, most csak arra kell általában figyelmeztetni: teljes erővel dolgozzék azon, hogy mindegyik akadémiai szakon az összes előadásokat az elfogadott szabályzat előírása szerint tartsák; hogy mind a tanárok, mind pedig a növendékek körében az erkölcsös magatartás illő módon uralkodjék; hogy a tanárok az előadások számára szánt időt teljes egészében hallgatóik hasznára fordítsák. E célból mint váratlan résztvevő gyakran jelenjék meg az órákon.

A nyilvános vizsgákon ő az elnök, s a tankerületi királyi főigazgatót az akadémia helyzetéről a táblázatba foglalt jelentéssel tájékoztatja.”

Az akadémiai tanárok

A jezsuita korban a tanárok képzéséről és megválasztásáról való gondoskodás a tartományfőnök feladata volt. Kiválasztotta a tehetséges hallgatókat azok közül, akik már sikeresen elvégeztek három évfolyamot a hittudományi karon. Ezután két évi időt adtak a tanulásra. Mindegyik tanárjelölt az előjáróval való megbeszélés után egy-két kiválasztott tantárgynak szentelte életét, és készült fel a tanári pályára. Természetesen nem csak szaktárgyaikkal foglalkoztak a tanárjelöltek, hanem időt áldoztak a hittudományi tanulmányaik ismétlésére is.

Az akadémiai tanárok képzése röviden a következő volt: a gimnázium elvégzése után három évig bölcséletet tanulnak, majd hittudományt, majd két év magántanulás következett. A magántanulás alatt havonta időt kellett fordítani szentírásstudományra, a zsinatok végzéseinek, a vitás tételek olvasására. Külön ajánlott volt részt venniük a bölcsélet- és hittudomány hallgatók vitatkozásain. Havonta írásbeli dolgozatokat kellett írniuk, és előadásokat tartottak. Az akadémiai tanárságra készülőknek tanulmányaik végeztével először gimnáziumban kellett tanítaniuk néhány esztendőig.

Az akadémiai oktatókra a következő szabályok vonatkoztak:

- a tanári személyzet az oktatást és az iskolai fegyelmet illetően az igazgató alatt áll, s neki engedelmességet tartozik
- feladatuk mind az oktatásban, mind azon kívül arra törekedni, hogy növendékeiket az erényességre és Isten szeretetére neveljék, és az ehhez vezető eszközök gyakorlására buzdítsák
- a növendékekkel szemben ne legyenek személyválogatók, és figyelemmel kísérik minden egyes tanuló előmenetelét
- szorgalmasan jelenjenek meg a tanulók versenyein és vitatkozásain, hogy ezáltal is élesszék bennük a tanulásban való előrehaladást.

Az akadémiai tanárok képesítése úgy történt Mária Terézia idejében, hogy a tanár pályázatot nyújtott be, majd a pesti egyetemen írásbeli és szóbeli vizsgát tett. A sikeres vizsgatétel után nyerhetett alkalmazást a pályázott tanszékre. A doktori szigorlat kötelezettsége továbbra is fennmaradt, bár pályázati feltételként nem volt előírva, de a kinevezés után a következő iskolaévben meg kellett szerezni.

Az akadémiai tanács szervezete 1784-ben megváltozott. Elnöke a főigazgató lett, tagja volt az akadémiai igazgató.

A tanár kötelességeit az előjárókkal és tanítványokkal szemben továbbra is a Ratio Educationis szabta meg. A tanárok kötelessége volt a magyarzatokhoz használt tankönyvek jegyzékét vagy a magyarzatuk rövid tartalmát a főigazgatónak és a helytartótanácsnak benyújtani.

Az 1801. június 14-én kelt nádori rendelet előírta, hogy a tanároknak kötelességük tanszékük elfoglalásakor biztosítékot (reversalis) adni, mely szerint semmiféle titkos társaságnak vagy társulatnak nem lesznek hívei. A kormány II. József törekvéseit átdolgozta, és visszaállította az exhortátori állást 1795-ben. 1802-ben az exhortátort a vallástan tanításával is megbízta. A tanárok számára tisztességes megélhetést nyújtott a fizetésük.

A jogi szak célja és tantárgyai

Magyarország királyi akadémiaiban az ifjúság képzését a filozófiai tanulmányokkal kellett kezdeni; a filozófiát követő évek viszont azoknak a tudományoknak az oktatására fordítandók voltak, amelyek a hazai jogban járatosakká és kiműveltekké, illetőleg tekintélyessé tették a hallgatókat. Mindkét tudományág szorosan összekapcsolandó volt a folyamatos gyakorlással.

Rába-part

Az akadémiai tagozat filozófiai és jogtudományi előadásokat foglalt magában (nem számítva ide a teológiaiakat), s afelől sincs kétség, hogy ezek a tudományok saját speciális tananyaggal rendelkeztek, amelynek alapos feldolgozására elegendő idő volt szükséges. Semmiféle ok sem indokolta ugyanis, hogy az akadémiai tagozat elvégzésében a sietség érvényesüljön. Ezért azt tartották helyesnek, ha az említett két fő tudományág számára megállapított teljes akadémiai tanulmányi idő alapvetően négy éves időtartamú, mégpedig oly rendben, hogy mindkét tudományágat fel kellett dolgozni a négy esztendő időszakaiban belül abban a felosztásban, hogy az első két év a filozófiai tanulmányokra, a továbbiak pedig a jogtudományra fordítható legyen.

A jogi szak célja volt az előírások szerint:

„Az előterjesztett hazai nevelési rendszer legmagasabb fokára lépnek azok az ifjak, akik -miután befejezték tanulmányukat a filozófiai szakon, amely egyaránt előkészít vagy az előszóban említett élethivatásokra, vagy pedig a tanulmányok folytatására-továbbra is az akadémia maradt. Itt nemesebb életcéljukhoz illően kiképzést kapnak mindazokban a tudományokban, melyek segítségével rátermettekké és alkalmasakká válnak arra, hogy teljesíthessék a király és a köz szolgálatára magukat elkötelező sajátos feladatait. Mivel pedig a jogi szak éppen ezeket a tudományokat öleli fel, egészen nyilvánvaló, hogy ezt a célt kell megvalósítani: képezzen megfelelő tisztviselőket a király és a köz számára.”

A rendes előadások tananyagáról a következők láttak napvilágot:

„Többek között az is célja a filozófiai szaknak-a fentebbi rendszabály szerint-, hogy a növendékeket előkészítse a jogi tanulmányokra, és alaposan elsajátítsa velük azokat az ismeretköröket, amelyeknek szükségképpen meg kell előznie a jogtudományokat. Ebből következik, hogy a növendékek csakis a filozófiai szak elvégzése után kezdhetnek a jogi tanulmányokhoz. A nyelvi képzést mint az akadémiai foglalkozások egyikét, a korábbihoz hasonló módon itt is folytatni kell. A jogi szak keretei között azonban az oktatás rendes tananyagába csupán azok a tudományok tartoznak, amelyek az ország alapos megismerésére vonatkoznak, ennek hasznára és javára kell ugyanis az ifjúságot nevelni.

Ezeknek az ismereteknek a megszerzése érdekében mindenképpen kívánatos, hogy a hallgatók tüzetesen megismerjék:

1. Magyarország földrajzát,
2. Magyarország történelmét,
3. Magyarország közjogát, mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a vallást, a béke és a háború ügyeit, a más országokkal és tartományokkal kapcsolatos szerződéseket illeti,
4. Magyarország magánjogát, másképpen hazai jogát, emellett a gyakorolt és elismert jogszokásokat,
5. Magyarország közigazgatási, gazdasági és pénzügyi helyzetét és szervezetét, valamint a kereskedelmét és iparát érintő ügyeket.

Az első pontra vagyis az ország földrajzának ismeretére vonatkozóan: ebből az ifjak már annyit összegyűjtöttek a kisgimnáziumból a gimnáziumba lépve, s az ott előírt ismétlések eredményeképpen a gimnáziumból az akadémia jutva, majd a jogi szak küszöbére érve, hogy felesleges e tantárgyból további oktatásuk. Ugyanez még inkább javasolható a történettudománnyal kapcsolatban: ennek tanulása is a kisgimnáziumban kezdődött, a gimnáziumban szélesebbé vált, a filozófiai szakon pedig teljes mélységében folyt tárgyalása. Mindezek következtében az ország ismeretének elsajátításához szükséges tárgyak között csupán a következők maradnak:

1. A közjog, a hozzátartozó részekkel.
2. A hazai jog, együtt a gyakorolt és elismert jogszokásokkal.
3. Közigazgatási, kereskedelemi, pénzügyi ismeretek.

E három elsőrendű tananyag oktatására-más előzetes ismeretkörök tanításával együtt-ugyanennyi tanári állás van biztosítva, ezekhez csatlakozik.

4. Az európai országok története, az egyetemes történelem és a heti egy alkalommal tartandó, újságközleményeket tárgyaló előadás.”

A törvények mélyreható megértése, amely ennek az oktatásnak lényegi feladata, egy addig mellőzött, de igen nagy jelentőségű és széles körű haszonnal járó kiegészítő tudománnyal való foglalkozást követelt. Ez a magyar jog története, amelyet azonban addig még nem írtak meg. „Ezért először vázlatosan készítenőd el, majd pedig részletesen ki kell dolgozni, s abból a célból kell a növendékek elé tárni, hogy megismerjék a törvények történetét általában, azok forrásait, létrejöttük körülményeit, változásait, s ezek okait, hogy ily módon készüljenek fel a törvények lényegének megértésére és a felvetődő esetek helyes értelmezésére.

A magyar jog történetének oktatását a hazai jog és jogszokások, valamint a büntetőjog előadása kövesse, anyaguk még ezután állítandó össze és szerkesztendő egybe, hogy a növendékeket a helyes úton lehessen vezetni, s ne kényszerüljenek arra, hogy idejüket teljesen szükségtelen dolgokkal elvesztesse.

Addig azonban, míg e könyvek szerkesztése megtörténik, a magyar jog és jogszokások tanárai kötelesek:

1. A törvények említett történetét, valamint magát a hazai jog előadását illetően ahhoz a mintához tartani magukat, amelyet időközben majd kézbe kapnak, és ennek alapján kell a legalaposabban felkészülniük az előadásra; tartózkodjanak a jogászok üres okoskodásaitól, hallgatóik számára pedig ne adják feladatuk egymással ellentétes tételek két oldalról történő megvitatását.
  2. A büntetőjog előadása a Codex Theresianus előírása szerint történjen, mindenütt a hazai törvényekre irányítva a figyelmet, a belőlük vett összes jogszabályt megfogalmazva.
  3. Az utolsó félév vége táján a bírósági igazságszolgáltatás módját kell ismertetni, bemutató a különféle eljárásmodokat, kifejtve a törvényszéki ítéletek alapját-ami a peres ügyek lényegének gyors meghatározását jelenti-igazoló vagy ellene szóló cikkelyeket.
- Mindezek oktatására a jogi szak teljes második évében naponta két órát kell fordítani.”

A jogi szakon a történelem tanára-figyelembe véve hallgatóinak társadalmi helyzetét-ennél bővebb ismereteket nyújtott előadásaiban, azokra az országokra is kitért, amelyek bár nem voltak határosak hazánkkal, de valaha a dicsőséges királyokkal, az ország koronájával, vagy pedig a császári és királyi uralkodóházzal valamiféle kapcsolatot tartottak fenn vagy szövetségben álltak; ezek: 1. A római pápák története, kezdetektől. 2. Franciaország története, főként a Valois-házból elsőként uralkodó VI. Fülöp korától, vagyis 1328-tól. 3. Spanyolország története, Katolikus Ferdinándtól, vagyis 1474-től. 4. Anglia története VII. Henrik-től, vagyis 1486-tól. 5. Dánia története I. Keresztélytől, vagyis 1448-tól. 6. Svédország története Gusztáv-tól, vagyis 1521-től. 7. Nápoly története Anjou Károlytól, vagyis 1265-től. 8. Oroszország története I. Pétertől és néhány más ország története.

Fontosnak tartotta kiemelni a Ratio Educationis, hogy összefoglaló ismétlést kell tartani és újra fel kell idézni a Magyarországra és a császári-királyi uralkodóházra vonatkozó eseményeket, amelyek külföldi országokkal is kapcsolatosak, hogy ilyen módon az e tanulmányokból eredő következmények a hallgatók számára minél magától értetődőbbek legyenek.

Ezen felül a történelem tanárának feladata volt az, hogy a jurátushallgatók számára megtartsa az újságközleményekkel foglalkozó előadást. Szombaton délutánként ismertette a tanulók előtt a királyi egyetem közlönyét, vagy más, engedélyezett lapok alapján Európa és más világrészek helyzetét.

Markovics Mátyás Antal

Született: Pest, 1751. szeptember 4.
Mehalt: Pest, 1832. július 23.

Bécsben hallgatott jogot. Martini, Riegger és Sonnenfels bécsi tanárok tanítványa. Niczky Kristóf hétszemélynök, majd országbíró mellett gyakornok. 1776-1780-ig jogtanár győri Kir. Kerületi Akadémián. 1780-1806-ig a Pesti Kir. Egyetemen az egyházjog tanára. 1783-1784-ig, 1787-1788-ig, 1792-1793-ig, 1797-1800-ig és 1801-1804-ig a Pesti Kir. Egyetem jogi karának dékánja. 1780-1830-ig az Egyetemi Nyomda igazgatója, 1806 után táblabíró. 1801-1802-ben a pesti tudományegyetem rektora.

Kelemen Imre, szentkatolnai

Született: Zalatárnok, 1745. február 26.
Mehalt: Pest, 1819. március 26.

1763. október 17-én Győrött lépett a jezsuita rendbe. Jezsuita szerzetes volt, a rend megszűnése után Nagyszombatban jogot végzett és 1776-tól a győri Kir. Kerületi Akadémia tanára. Győrben a magánjog rendkívüli tanára, majd a római jog és a magyar törvénykezés rendes tanára, majd az akadémia Pécsre költözése után (1785-től), ott dolgozott. 1788. elejétől -1793/94-es iskolaév elejéig tanított Pécsen. 1794. november 7-től Pesten tanított. 1794-től 1817-ig a Pesti Kir. Egyetem tanára. 1798-1799-ig és 1808-1809-ig a pesti tudományegyetem rektora. 1795 és 1797 és 1806 és 1807 között az egyetem jogi karának dékánja. 1798-99-ig és 1808-09-ig az egyetem rektora.

Rendes előadások Magyarország és a kapcsolt országok közjogából címmel így rendelkezik a tanügyi reform:

„Bár a természetjogot már a filozófiai szakon előadták a növendékeknek, mégis igen hasznos lesz itt újratárgyalása az általános és nemzetközi közjog magyarázatával együtt, mintegy előkészületül és bevezetéképpen Magyarországon és a kapcsolt országok közjogának jobb megértéséhez.

E magyar jog előadásának elsősorban arra kell irányulnia, hogy a hallgatók eljussanak a kormányzási forma helyes és igaz ismeretére, elsajátítsák az egész magyar jogrendszer szilárd alapjait és elveit. Ezért tanácsos, hogy e közjog tanárai nagy körültekintéssel és megfontoltsággal használják a római birodalom és más országok közjogát tárgyaló könyveket; az országgyűléseken felmerülő bonyolultabb kérdésekkel viszont mint amelyek a joghallgatók számára még nagyon nehezen érthetők, ne foglalkozzanak; tartózkodjanak attól, hogy a növendékek még nem eléggé biztos ismereteit különféle felesleges okoskodásokkal, jogi szörszálhasogatásokkal terheljék, viszont teljes odaadással tevékenykedjenek mindannak megmagyarázásában, amelyeknek ismerete szükséges vagy hasznos a tanulóknak; teljes részletességgel fejtsek ki mindazt, ami a magyar birodalom kialakulására, az ország nagyságára és gyarapodására vonatkozik, azoknak a népeknek a történetét, amelyektől a magyarok származtak, s más, ezekhez hasonló témákat; azután mindazt, ami különösképpen a mai jogrendszert és kormányzási formát, valamint az igazságszolgáltatást illeti, egyrészt általában az egész országban, másrészt az egyes megyékben, járásokban, a szabad királyi városokban stb.”

Ezzel a tudománnyal eddig még alig foglalkoztak, s ezért egyetlen olyan könyv sem állt rendelkezésre, amelyből a tananyag megtanulható lett volna. Mindenképpen szükséges volt tehát egy ilyen tartalmú könyv összeállítása, amely azonban a hazai egyházjogot sem nélkülözhetne volna. Ennek oktatására a jogi tanulmányok első évében napi két órát kellett szánni úgy, hogy az első félévben a természetjog, az általános és nemzetközi közjog kerüljön előadásra.

Rendes előadások a hazai jogból és az elismert jogszokásokból címmel a következő sajnálatos tényről írt le a tanügyi intézkedés: „A magyar jogtanítás úttévesztéseinek és számos esztendő erre fordított próbálkozásainak következménye, hogy a hazai jogszokásokról szóló, oly sok kézíratos és nyomtatásban megjelent kommentár között egyetlen olyan könyv sincs, amelyet fel lehetne használni az akadémiai oktatásban, amelyet ajánlani lehetne mind a tanároknak, mind a növendékeknek.”

A tanárok névsora 1773-1778 között

1773/74 –1775/76.:

Hittudományi kar

Teuffel Kajetán:	győri kanonok, teológus, a kar szeniora
Péchy Mihály:	volt németgencsi plébános, teológustanár
Keller Antal:	volt győrújvárosi plébános, az egyházjog tanára
Simon Péter:	volt rábaszentmihályi plébános, a szentírás-magyarázat tanára
Majláth Antal:	volt jezsuita, a szentírás-magyarázat tanára

Bölcséleti kar

Nagy Boldizsár:	volt jezsuita, fizikatanár
Somogyi Lipót:	volt magyaróvári káplán, az etika tanára
Kelz János:	volt jezsuita, matematikatanár
Friedrichkeit János:	volt nyulasi káplán, a logika tanára

1773/74-1777

Ambshell József:	vasvári címzetes kanonok, akadémiai exhortátor
------------------	--

Hittudományi kar

Keller Antal:	vasvári c. kanonok, a theologia dogmatica és a patrologia tanára, a kar prodékányja és szeniora
Majláth Antal:	vasvári c. kanonok, a theologia moralis és pastoralis és az egyházi szónoklat tanára
Krammer Ferenc:	Esztergom-egyházmegyei pap, az egyháztörténet és az teológia irodalomtörténet tanára
Zasio András:	premontrei kanonok, a szentírás-magyarázat és a keleti nyelvek tanára
Mollik Tóbiás:	bencés szerzetes, rendkívüli tanár

Jogi kar

Barits Béla:	a politika, a kamarai és a gazdasági tudományok tanára, a kar prodékányja és szeniora
Markovics Mátyás:	a természet, egyetemes köz- és nemzeti jog tanára
Kováts Ruppert:	bencés szerzetes, az egyházjog tanára
Kelemen Imre:	volt jezsuita szerzetes, polgári és hazai jog tanára

1776-1778

Bölcséleti kar

Nagy Boldizsár:	volt jezsuita, az elméleti és kísérleti fizika és mechanika tanára, a kar prodékányja és szeniora
Rausch Ferenc:	Esztergom egyházmegyei pap, az elemi számtan, a gyakorlati geometria, a műépítés és a vízműtan tanára
Szunerics Márton:	volt jezsuita, a logika, a metafizika, az etika és a bölcsellettörténet tanára
Trenka Mihály:	volt jezsuita, az egyetemes történelem és irodalom tanára
Kolencsics Bemárdia:	ferences pap, Szent Ferenc-rendi pap, rendkívüli tanár

EXHORTATORE ACADEMICO:
 Rndissimo Dño Josepho Ambshell, Coll.
 Ecclesiae S. Michaelis de Castro Ferreo Canonico
 Honorario. J. J.

PROFESSORIBUS:

Facultatis Theologicae:

Rndissimo ac Clarissimo Dño Antonio Keller,
 Colleg. Eccles. S. Michaelis de Castro Ferreo Canonico
 Honorario, Professore Theologiae Dogmaticae, &
 Parrologiae, unà et Pro-Decano ac Seniore Facultatis.
 Rndissimo ac Clarissimo Dño Antonio Majláth,
 Colleg. Eccles. S. Michaelis de Castro Ferreo Canonico
 Honorario, J. Professore Theologiae Moralis & Pastoralis,
 nec non Eloquenciae Sacrae.
 A. R. ac Clarissimo Dño Francisco Kramer, Archi-
 diacono Presbytero Saculari, Professore Historiae
 Ecclesianicae, & Theologiae Literariae
 A. R. ac Clarissimo Dño Andrea Zasio,
 Ordinis Praemonstratensium Canonico Regulari,
 Professore Sacrae Scripturae, & Linguarum Orientalium.
 A. R. ac Clarissimo P. Tobia Molik, Ordinis S.
 Benedicti, Professore Extraordinario.

Facultatis Juridicae:

Prilluiri ac Clarissimo Dño Adalberto Baris,
 Professore Politicæ, ac Studiorum Cameratum,
 ac Economicorum, unà et Pro-Decano, ac Seniore
 Facultatis.

A tanárok névsora

Tanárképzés az állami korszakban

A Ratio Educationis gondoskodott a tanárképzésről is. Azok a hallgatók, akik tanárok szerettek volna lenni, királyi ösztöndíjban részesültek. A főigazgató és a szülők beleegyezésével az egyetemi tanácshoz ajánlották a végzett tanulókat. A sikeres felvételi vizsga után a repetensek (tanárjelölt) közé kerültek.

A győri akadémia hallgatói közül is kerültek fel érdemes hallgatók a budai egyetem bölcséleti karára tanárjelöltnek. A jelöltek kiválasztása a budai egyetemen történő pályázatok elbírálása során történt meg. A három legalkalmasabb egyént jelölte ki az egyetemi pályázati bizottság, akiket a helytartótanács elé küldött és ott választották ki azt az egyet, aki a pályázati álláshelyet betölthette.

A győri akadémiára 1773-1776 között a győri püspök nevezte ki a tanárokat.

1776-ban a pozsonyi kir. tanulmányi bizottság előtt tartott pályázati vizsgálat alapján választották ki a győri akadémia oktatóit. 1777-től a budai egyetemen folyt a pályázattal. Volt arra is példa, hogy a pályázattal alól felmentettek tanárokat, mert az irodalom vagy a tanítás terén és az addig elért munkásságuk alapján egyenes úttal volt a győri katedra elnyerésére. Így került Győrbe Kelemen Imre jogtanár az 1776/1777-es iskolaévben. Azok a tanárok, akik munkájukban kitűnő eredményt értek el, vagy pénzbeli jutalmat kaptak vagy jövedelmezőbb tanszékre kaptak beosztást. Érdekességként megemlítendő, hogy a tanárok és az igazgató is köteles volt a működés helyén mindaddig tartózkodni, amíg az iskolai időszak tartott. A tanároknak kötelességük volt az előadni szándékozott tananyagot tételekbe összefoglalva az iskolaév elején az igazgató útján a főigazgatóhoz és a helytartótanácsához küldeni, ahol javították és javaslatokat is tettek az ügymenetre vonatkozóan. Természetesen ennek az intézkedésnek az volt a célja, hogy az előadó tanár állam- vagy egyházellenes gondolatokat ne terjesszen a diákok között. A jezsuita rend feloszlatása után Mária Terézia célja világos volt: a jezsuita tanárokat kizárni szükséges az iskolai oktatómunkából. Azonban a győri akadémia tanárai között, ezen királyi intézkedés életbelépése után is több volt jezsuita tanárt láthatunk. Az elhamarkodott, előkészület nélküli reformok oda vezettek, hogy a rend feloszlatása után három volt jezsuita tanárt rögtön kineveztek újra tanárrá. Az állam végül is örvendhetett azon, hogy a meginduló állami oktatásban nagy tudású, szakavatott, széles látókörű volt jezsuiták segítették a tanügyi megújulást. A tanárok között aszerint volt különbségtétel, hogy mennyi évet tanítottak. A karok legidősebbjeit szenioroknak, dékánoknak, a korban utánuk következőket proszenioroknak nevezték. A szeniorok voltak az akadémiai tanács tagjai, ők képviselték az iskola központi testületében a karokat.

1776-tól kezdve az oktatói és nevelői munkát magasan képzett, kitűnő tanárok látták el az akadémiában. Az itt munkálkodó tanárok közül sokan, pl. Barits Béla, Domin József, Hirsch Mihály, Krammer Ferenc és még számos nagyszerű oktató rövid idő elteltével egyetemi tanár lett.

Megkönnyítette a neves tanári kar az akadémia beindítása körüli nehézségek átélését, és miután túljutottak a kezdeti lépések nehézségein, színvonalas és országosan elismert intézménnyé vált a királyi akadémia. A helytartótanács sokszor kifejezte elismerését a kitűnően és példásan működő győri akadémiának.

Az akadémia hallgatóinak száma 1719-1774 között

1719-ben 65 filozófus tanult, ebből 57 világi, 8 papnövendék. 1720-ban 26-ból 21 világi, 5 papnövendék.

1731-ben 32-en tanultak a jezsuita akadémián, ebből 27 papnövendék, 5 világi.

1774-ben 274 hallgatója volt; ebből 98 teológus, 126 elsőéves és 50 másodéves bölcsészhallgató tanult Győrött.

A bölcsészhallgatók száma jóval meghaladta a másik két kar hallgatóinak számát. Az oka ennek az, hogy a bölcséleti kar előkészítés volt a teológiai és a jogi tanulmányokra, ezenkívül önálló pályára is képesítést adott.

Az akadémia hallgatóinak száma 1776-1783 között:

Év	KAROK											
	Bölcslethallgatók			Hittudomány-hallgatók					Joghallgatók			Összes hallgató
	1. év	2. év	Összesen	1. év	2. év	3. év	4. év	Összesen	1. év	2. év	Összesen	
1776/77.	104	60	164	37	25	15	24	101	-	-	31	296
1777/78.	117	58	175	24	31	20	10	85	35	18	53	313
1778/79.	118	65	183	20	20	24	15	79	17	22	39	301
1779/80.	134	79	213	18	16	14	22	70	25	9	34	317
1780/81.	113	94	207	24	16	17	14	71	34	18	52	330
1781/82.	148	72	220	23	18	15	13	69	30	27	57	346
1782/83.	118	86	204	22	23	17	17	79	32	27	59	342

*Perillustri ac Clarissimo Dño Mathia Markovics,
Professore Juris Naturae Gentium, et Juris Publici
Universalis.
A. R. ac Clarissimo P. Ruperto Kováts, Ordinis S.
Benedicti, Professore Juris Canonici.
Perillustri ac Clarissimo Dño Emerico Kelemen,
Professore Extraordinario Facultatis, nunc vero
Ordinario Juris Civilis, et Juris Patry Theore-
tici muneribus defungente.*

A tanárok névsora

Az 1777-ben, az akadémia induló évében a hittudományi kar tanárai ugyanazok voltak.

Jogi kar

Markovics Mátyás:	természet, egyetemes köz- és magánjog tanára, a kar prodékánja és szeniora
Kováts Ruppert:	bencés szerzetes, az egyházjog tanára
Kelemen Imre:	1777. július 28-tól rendes tanár, a polgári és hazai jog tanára
Sax Mihály:	a politika, a kamarai és gazdasági tudományok tanára
Horváth Ignác:	1778 májusától rendkívüli kisegítő tanár

A akadémiai főigazgató pecsétje

Bölcséleti kar

Szunerits Márton	a logika, a metafizika, az etika és a bölcsellettörténet tanára, a kar prodékánja és szeniora
Trenka Mihály:	az egyetemes történet és az irodalom tanára
Domin József:	a fizika tanára
Makk Sebestyén:	a számтан, a gyakorlati geometria tanára

SUPERIORE DIRECTORE
 REGIO: EXCELLENTISSIMO
 DOMINO COMITE CHRI
 STOPHORO NICZKY
 de Eadem, I. Ordinis S. Stephani Regis
 Apostolici Equite, I. Collis Veröziensis
 Supremo Comite, S. C. & Regio Apostolicae
 Majestatis Consiliario, Actuali Intimo
 Status, ad Exelsam Tabulam Septemvira,
 „lem Apesore. &c. &c.

DIRECTORE LOCALI:
 Rndisimo Dño IOSEPHO
 APFFALTER, Cathedralis Eccle.
 „siae Saurinensis Canonico, Archi-Dia.
 „cono Papensi, ac Sacrae Sedis Consistoria,
 „lis Apesore. P.

Kinevezési irat

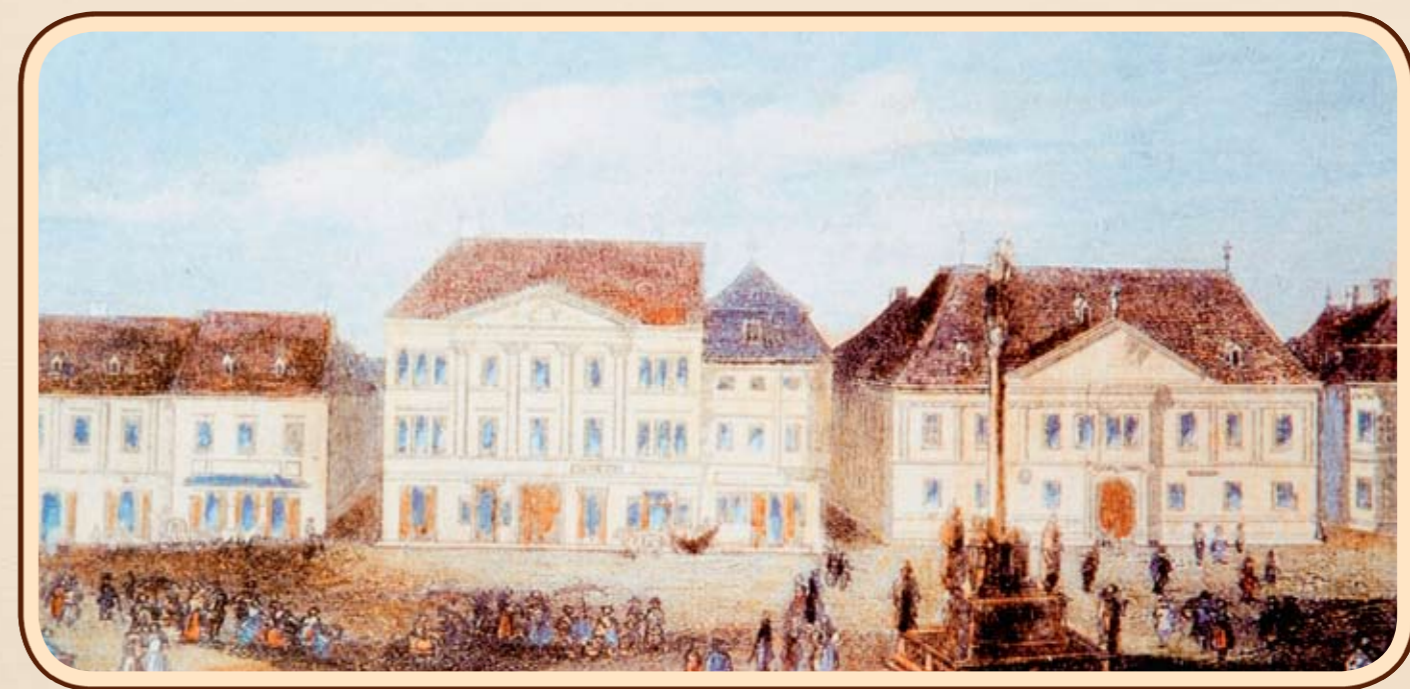
Az akadémia könyvtára

Az akadémiának eleinte nem volt saját könyvtára, hanem a helyi gimnáziummal együtt közös használatú könyvtárak volt. A tananyag megállapításában az volt a cél, hogy a növendékek olyan ismeretek birtokába jussanak, amelyek tudása vagy nélkülözhetetlen, vagy feltétlenül hasznos. A könyvtárak létesítése során pedig nemcsak a diákok, hanem az oktatók igényeire is tekintettel kellett lenniük a megalapítóknak. A legfontosabb az volt, hogy a jövőbeni felhasználás tekintetében általánosan hasznos könyvekkel legyenek ellátva a könyvtárak. Az előírt jogi tananyag számos részét eddig még sohasem oktatták, nem is dolgozták fel alkalmas módon, egyes részei pedig nem voltak kellően rendszerezve. Ezért könnyen megérthető, hogy a megfelelő könyvek összeállítása a királyi akadémiákon folyó oktatás egyik legfontosabb tényezője volt.

A tanügy fejlődése érdekében szükséges volt gondoskodni az előbb említett tantárgyakban feldolgozott, elismert és kiváló szerzők műveinek beszerzéséről. A tanároknak oktatómunkájuk során újabb lehetőségeket adtak az új könyvek, míg a diákok egyéni érdeklődésének fejlesztése, az írók műveivel való behatóbb megismerkedés és egyéni kutatásra ösztönző munkájuk helyszíne volt a könyvtár. Mindegyik akadémián kétféle gyűjteményt kellett létrehozni, egyrészt az ásvány-, növény- és állatgyűjteményt a természetrajzzal kapcsolatban, másrészt a gépek és modellek gyűjteményét, amely a mechanika és a fizika tantárgyakkal kapcsolatosan volt szükséges.

A győri jezsuita rendnek 2767 műből álló könyvtára volt. A rend feloszlatásakor az összes könyvtárat lefoglalta az állam. A könyvtárat az akadémiához csatolták, és a könyvtár felelőse Trenka Mihály, az egyetemes történelem és irodalom tanára lett. Niczky főigazgató utasítására lajstromba vették a könyvtárban lévő könyveket, majd az 1777. november 21-én kelt leirat szerint a könyvtárat tudományszakok szerint kellett rendezni, csoportosítani. Minden csoportban lévő könyvet alfabetikus sorrendbe kellett rakni. A listában a szerző és kiadó nevét, a könyv címét, a kiadás helyét és idejét, a könyv alakját és a kötetek, példányok számát volt szükséges feltüntetni. A győri könyvtár összeírása 1778-ban készült el. A könyvtári könyvek csoportosítása a következő volt: a keresztény erkölcsstan; a haza földrajzának, történelmének és jogrendszerének ismerete, és mindaz, ami Magyarországgal vagy a társult országokkal kapcsolatos; természetjog és nemzetközi jog; filozófia; matematika; fizika; természetrajz; mezőgazdaságtan; a latin nyelv, a német nyelv; a magyar nyelv és a többi hazai nyelv; a görög nyelv; az uralkodók története; az örökös tartományok, a szomszédos országok, valamint Európa más országainak ismerete; általános földrajz.

Érdemes megemlíteni, hogy a könyvtár az akadémia Pécsre költözése után is Győrött maradt, és a gimnázium épületében került elhelyezésre. 1790-ben merült fel annak az elképzelése, hogy a jezsuiták könyvtára Pestre kerüljön. Ekkor Győr megye rendjei erőteljes tiltakozásuknak adtak hangot 1790 márciusában. Próbálták megmenteni a győri könyvtárat, de a helytartótanács a lajstromba vett és kiszemelt könyveket a pesti egyetemi könyvtár számára elszállította, a többi fölös példányt pedig eladták. A tiltakozó rendek ellenzése közepette érveltek azzal is, hogy ha az akadémia visszatér Győr városába, akkor feltétlenül szükségük lesz a tanításban használt értékes könyvekre. Bár a könyvek elszállításáról nincs ismert időpont, de elszállították a könyvtárat, mert a helytartótanács valószínűleg nem tett kivételt egyik volt jezsuita könyvgyűjteménnyel sem.

Fő tér

Az akadémia pécsi korszaka

Az 1784/1785-ös tanévben még Győrött tartották meg az órákat, de a királyi rendelet értelmében – a tankerületi reform részeként – az 1785/1786-os évet már Pécssett kellett kezdeniük. II. József következő reformintézkedése végleg bezárásra kényszerítette a győri székhelyű akadémiát. 1784-ben az addigi kilenc tankerületet ötre csökkentették és csak a tankerületi székhelyen lehettek akadémiák. A győri akadémiát ezért Pécsre kellett költöztetni. A pécsi költözés előtti utolsó tanári értekezletet 1785. szeptember 11-én tartották.

Az akadémiai templomot és a könyvtárat a gimnáziumhoz csatolták, a konviktus épülete kaszárnya lett.

Az akadémiát a pécsi gimnázium épületében helyezték el. Az ünnepélyes tanévnyitó 1785. november 1-jén volt. A pécsi gimnázium igazgatója, Hersching Dániel, valamint az akadémia és gimnázium tanári kara az akadémia nagytermében gyülekezett. A nagyteremből közösen a tanulókkal együtt a pécsi plébániatemplomba vonultak. Az ünnepi misét és a Veni Sanctét Fáicsér Ferenc kanonok mondta. A mise után az akadémia nagytermében iskolai ünnepély következett. Az intézetek tanári karain kívül jelen volt számos előkelőség mellett gróf Széchenyi Ferenc királyi biztos és pécsi püspök. A nagyteremben beszédet mondott a gimnázium tanári karának legidősebb tagja, Schwarzl Zsigmond. Aznap este érkezett meg gróf Teleki József, a pécsi tankerület frissen kinevezett főigazgatója. 1785. november 2-án a főigazgatónál megjelentek az akadémia tanárai tiszteletüket tenni.

A főigazgató és az akadémia tanári testülete átment az akadémia épületébe, és ott Teleki főigazgató beszédet mondott. Magasztalta az uralkodót, Pécs városát és saját teendőit is megemlítette. A megnyitóbeszéde végén megalakultnak tekintette az új, pécsi székhelyű akadémiát.

1785. november 3-án tartották meg az akadémiai tanárok első értekezletét. Itt hirdették ki, hogy Hersching Dániel gimnáziumi igazgatót akadémiai igazgatónak előléptetik, valamint megbeszélték a tanügyi változásokat.

Győr városa nehezen békelt meg az akadémia elhelyezésével. II. József uralkodása idején azonban már nem kísérelték meg a helyzet megváltoztatását. Halála után azonban az akadémia visszahozásában rögvest tüsténkedtek a győriek. Kérelmet terjesztettek II. Lipót királyhoz. Ebben a kérelemben terjedelmesen leírták mindazt, amit az akadémia Győr városának jelentett: az egész Dunántúlra jelentős kulturális hatása volt, és sokan jöttek a városba tanulni. A város csapásként érte meg az akadémia elköltözését.

Megírták azt is ebben a kérvényben, hogy sosem gondolták volna, hogy a Mária Teréziától adott királyi szó, ami szerint az utókornak is biztosította az intézetet, elkerül a városból.

A pécsi évek alatt II. József néhány módosítást vezetett be a Ratio Educationis szabályaihoz képest. Pontosan megnevezésre került, hogy a jogi tanulmányok sikeres elvégzése után a hallgatók hol helyezkedhetnek el.

Ezek az állások a következők voltak:

- A politikai udvari és országos állások, kivéve a tanácsstagokat, titkári és fogalmazói állásokat.
- A kamarai és harmincad hivatalnál adminisztrátorok, segédtiszték és jegyzők állása.
- A szabad királyi városok jegyzői állásai.
- Csak jogi tanulmányokat végzett lehet joggyakorló az udvari, az országos, közigazgatási és megyei hivatalokban.
- A megyéknél a hét alispáni állás a hét jegyzőség, az ügyészség, és valamennyi járásbírói állás.
- A különböző táblai, fellebbviteli és alsóbb fokú törvényszéki bírói állások, királyi ügyészség, kamarai ügyészség.

A hét vármegye (Győr, Moson, Komárom, Esztergom, Sopron, Vas, Veszprém) egyaránt várta az akadémia visszatérését. 1790. április 24-én Győr városa-röviddel II. József király halála után-az uralkodóhoz, majd néhány héttel később az országgyűléshez fordult azzal a kéréssel, hogy az intézményt több vármegye (Esztergom, Győr, Komárom, Sopron, Vas és Veszprém) tudományt szomjazó fiataljainak érdekében helyezték vissza a Felső-Dunántúl szellemi és gazdasági központjaként elkönyvelt Győrbe. Győr városa nemcsak a király, hanem az Országos Karok és Rendek támogatását is kérte 1790. május 18-án. A karok és rendek is a régi tanügyi állapotokat szerették volna elérni és vizontlátni. Győr városának az akadémiahoz joga volt, mert amikor a jezsuiták idejében az alapítók a gimnáziumi oktatás mellett teológiai és bölcséleti tanfolyamot is létesítettek, ezt a képzést és a működtető alapítványt a városhoz kötötték.

Azonban II. Lipót országlása alatt nem sikerült elintézni az akadémia visszahozatalát.

1792. október 18-án – az előbbi említett eredménytelen próbálkozás után-a város előbb kérelemmel fordult az uralkodóhoz, majd küldöttséget menesztett hozzá, amely a városi hatóság és a káptalan együttes kérelmét terjesztette elő. Az utóbbi kérelem a földrajzi tényezők mellett az élelmiszerek bőségével és olcsóságával, a közlekedési vonalak fejlettségével, a kielégítő lakásviszonyokkal, a város romlatlan erkölcsével és jól kiépített közrendészetével egyaránt érvelt. 1793-ban Dorffner, Vissy, Schopff és Frey négyfős győri tisztviselőkből álló bizottság ment a király elé a város megbízásából. A városi hatóság kérelme a már ismerteken kívül tartalmazott még egy új elemet, mégpedig azt, hogy a király, a karok és rendek kijelentették, hogy a magánalapítványokat az alapító szándéka és akarata szerint teljesítsék. Ha tehát a magánalapítványokat ennyire figyelembe veszik, akkor Mária Terézia szándékát és akaratát teljesíteni kötelessége a királynak, tehát a Mária Terézia által megerősített és újjászervezett akadémiát ismét Győrött kell elhelyezni.

A győri káptalan 1793. július 10-én folyamodott Ferenc királyhoz és kérte, hogy az intézményt a városnak adja vissza. Felsorolta azokat az alapítványokat és adományozásokat, melyek lehetővé tették, hogy a győri jezsuiták a gimnáziumuk mellett teológiai és bölcsészkarral ellátott akadémiát alapíthattak.

Érvelt azzal, is hogy Mária Terézia a jezsuita rend feloszlatása után nemcsak meg nem szüntette a képzést, hanem még újabbal is bővítette, és létrehozta a jogi kart. A káptalan felsorolta mindazokat a győri kanonokokat és püspököket, akik nagyban és sokat segítettek az akadémia győri életét és működését. Kitért levelében a város kedvező földrajzi helyzetére is. *„Ha létezik akadémia számára kínálkozó hely, az bizonyára, Győr városa. Fekvése Bécs, Sopron, Pozsony, Buda, Pest, Esztergom és Komárom között, a mindennapi postaközlekedés, az élelmi- és iskolai szerek beszerzésének és szállításának könnyű volta, a kedvező lakásviszonyok, az élelmi cikkek olcsósága, a város romlatlan erkölcsi állapota, a szomszédos megyék sűrű népessége, a nemesség nagy száma, a jó víz és föld, a jó utak mind-mind Győr mellett szólnak.”*

Megfontolásra érdemesnek tartotta azt is, hogy a pesti egyetemen kívül négy akadémia (Pozsony, Eger, Kassa, Nagyvárad) van, míg a Dunántúlon csak egy van, az is Pécssett, a térség szélén.

1793-ban Győr megye megkereste a törvényhatóságokat is az akadémia visszahelyezése érdekében, majd 1794-ben újra megismélték kérelmüket. Érvként hozták fel, hogy Pécssett az oktatás színvonala súlyosan leromlott és egy közép-szerű gimnázium színvonalát sem érte el. A megfelelően és jól indokolt kérvények, folyamodványok megtették hatásukat. Ferenc király ígéretet tett a győri akadémia visszaállítására 1794. március elején. Az ígéret teljesítése késett, ezért Győr városa 1794. április 28-án újra kérvényt nyújtott be.

Természetesen Pécs városa is megtett mindent annak érdekében, hogy a baranyai székhelyen maradjon az intézmény. Pár évvel később, 1797. október 5-én a magyar királyi udvari kamara a pécsi városi hatóságnak írt levelében tudatta a pécsiekkel, hogy a királynak nincs szándékában máshová telepíteni az akadémiát. Győr ismételt kérvényeket nyújtott be 1798-ban és 1799-ben is.

Az akadémia visszakerülése Győrbe

Győr városa, a győri káptalan, Győr, Veszprém, Moson megyék folyamodványai az akadémia győri visszahelyezése ügyében sikerrel jártak. I. Ferenc király, miután a győri gimnáziumot a pannonhalmi Szent Benedek-rendi szerzetesekre bízta, az akadémiát is visszahozatta Győrbe és a bencés rend felügyeletére bízta a tanítást. Pontos dátum nem

Fő tér (ma Széchenyi tér)

ismeretes, hogy mikor döntött a király a város mellett, de annyit tudunk, hogy a városi jegyzőkönyv 1802. április 9-én már a kedvező döntésről tudósított. A Helytartótanács 1802. június 23-i 13493. sz. leiratában Győr városának ítélte vissza az akadémiát és egyben a költözés költségeit a városra hárította. 1802. november 1-jén kezdődhetett meg újra a győri székhelyű akadémiai oktatás.

Pécs városa a hír hallatán azonnal mozgalmat indított az akadémia megtartásáért. Pontokba szedve érveltek városuk mellett, azonban a király megmaradt elhatározása mellett.

A királyi helytartótanács 1802. június 23-án kelt intézkedésével adta hírül az akadémia főigazgatóságának és győri városi hatóságnak a királyi határozatot, ami szerint a király kegyelmesen elhatározta, hogy az akadémia mihamarabb Győrbe kerül.

Az intézkedés következtében a győri városi hatóság 1802. július 16-án a főigazgatóságának jelentette, hogy Szent Mihály napjára az akadémia ügyét teljesen átveszi. A kilenc tanár, a hitszónok, az aktuárius, az írnok és a nemzeti iskolák inspektora költözött vissza az észak-dunántúli nagyvárosba.

Az akadémiát a régi épületben helyezték el, a mostani bencés gimnáziumban. Az intézet 1848-ig egy épületben volt a gimnáziummal.

A helytartótanács előírta, hogy mennyi helyiségre van szüksége az oktatási intézménynek: négy terem az ifjúság ünnepségei és tanórái számára, valamint egy terem az iroda, a könyvtár, a természettani raktár és az akadémiai tanács gyűléseinek számára.

A gimnázium vezetését 1802-ben a bencés szerzetesek vették át. Amikor 1785-ben Pécsre került az intézet, akkortól az akadémiai helyiségek üresen maradtak, és várták vissza a bölcséleti, jogtudományi, hittudományi hallgatókat.

A termék kijelölése a pannonhalmi főapátra és a városi hatóság küldöttjére volt bízva. Megállapodtak abban, hogy hat terem jelölnek ki: ötöt a földszinten, egyet pedig az első emeleten. A földszinti termék szolgált a tanítás helyszínéül, a hatodikat pedig tanácskozóteremnek és irodának szánták. Győr városa azonban késlekedett a működés feltételeinek megteremtésével. Eleinte nem mozdult a város az akadémia helyzetének rendezésére (rossz állapotú bútorok, szekrények kicserélése), csak pár esztendővel később, a helytartótanács sürgetésére változott a helyzet.

A jogi szak a nevelés végpontja, a felnövekvő polgároknak itt alakították ki a megfelelő alkalmasságot a király és a köz szolgálatára, melynek keretei közé méltán sorolható a jogi ügyek intézésének feladatköre. A jogtudomány tanulmányozásával vált teljessé a nevelés, amelynek alapjait már a kisgimnáziumban lerakták, folytatódott ez a főgimnáziumban, majd a filozófiai szakon, és végül a jogi képzés tetőzte be a tanulmányokat.

Az akadémia hallgatóinak száma 1785-1806 között:

Győri látkép

Év	K a r o k						Észrevételek	
	Bölcslethallgatók			Joghallgatók				Összes hallgató
	1. éves	2. éves	Össze- sen	1. éves	2. éves	Össze- sen		
1785/6	48	30	78	4	4	8	86	Az intézet helyet változtat; ezért és a tandíj miatt nagy a csökkenés.
1786/87	34	40	74	-	5	5	79	
1787/88	51	41	92	8	2	10	102	
1788/89	63	42	105	9	11	20	125	
1789/90	47	56	103	17	11	28	131	
1790/91	43	48	91	27	16	43	134	
1791/92	75	37	112	34	27	61	173	A tandíj megszűnt.
1792/93	77	52	129	19	31	50	179	
1793/94	43	62	105	28	7	35	140	Nagy adóterhek, drágaság; sok ifjú a nemesi fölkeléshez csatlakozott.
1794/95	49	28	77	28	19	47	124	
1795/96	97	36	133	29	26	55	188	
1796/97	72	42	114	20	21	41	155	
1797/98	99	65	164	29	17	46	210	
1798/99	90	80	170	33	30	63	233	
1799/1800	76	67	143	38	30	68	211	Új háború stb.
1800/01	95	75	170	39	34	73	243	
1801/02	120	73	193	44	33	77	270	
1802/03	143	81	224	55	51	106	330	Az akadémia Győrbe visszatért, a vidék ifjúsága ide jön tanulni.
1803/04	123	87	210	50	45	95	305	
1804/05	88	86	174	27	39	66	240	Tetemes számú kizárások; nemesi fölkelés, Napóleon Ausztriában, a szülők otthon fogták fiaikat.
1805/06	79	84	163	32	20	52	215	

Az új tanulmányi rend az akadémián

1806-ban I. Ferenc kiadta a második Ratio Educationist. Az új nevelésügyi rendelet az 1777. évihez mérten csökkentette a tanítandó természettudományok számát, és velük szemben a hagyományos (humán) műveltség oktatásának biztosított nagyobb szerepet.

Az új Ratio Educationis az akadémiákat hat kerületre osztotta, a székhelyek a következők voltak: Buda, Győr, Kassa, Nagyvárad, Pozsony, Zágráb. A tankerületek kormányzói a főigazgatók voltak. Hatásköre az összes iskolára kiterjedt, ami a kerületében volt, de kiemelt helyet foglalt el igazgatásukban az akadémia. Hivatali helyettese az akadémiai aligazgató volt. A magyar királyi helytartótanács ellenőrizte a munkáját. A helytartótanácsból kapta a rendeleteket, amelyeket az összes iskolának szétküldeni volt kötelessége. Tapasztalatairól jelentést küldött a helytartótanácsnak. Teljes képet kellett kapnia a területén lévő iskolák mindenféle ügyeiről, gondjairól.

A Ratio 126. §-a szerint Baranya, Vas, Győr, Moson, Sopron, Somogy, Zala, Tolna és Veszprém megyék tartoztak győri székhellyel a győri tankerületbe.

Az új Ratio Educationis az akadémiát továbbra is két tanulmányi csoportra, jogi és bölcséleti karra osztotta fel.

Az intézmény célja volt, hogy egyrészt alkalmas adjon a gimnáziumot végzett fiataloknak a magasabb fokú továbbképzésre, ami a közpályákon való munkára, másrészt az egyetemre való továbbtanulásra is képessé teszi az akadémiai hallgatót.

Az akadémia iránya és szellemisége katolikus volt, ezt mutatja, hogy több helyen is a vallás tan a legfontosabb tantárgynak van említve. Az akadémia vezetése kizárólag katolikus és egyházi munkakörű főigazgatókra volt bízva, és a tanárok is csak katolikus vallásúak lehettek. Itt fontos megemlíteni, hogy a király 1816-ban a bölcséleti kar működését a bencés rendre bízta.

Az akadémia mindkét kara két-két tanfolyamra tagozódott. A bölcséleti kar emellett, hogy önálló pályákra (gazdasági, tanári) képesített, előkészületet jelentett a hittudományi, az orvosi és a jogi pályára is. Egy 1814-ben kiadott rendelet értelmében sebészeti és orvosi tanfolyamokra csak azok mehettek tanulni, akik bölcséleti tanulmányaikat első osztályú eredménnyel végezték. Az évközbeni iskolaváltást a helytartótanácsnak kellett engedélyeznie. Ha a tanuló a jogi tanulmányait Pesten akarta megkezdeni, akkor a bölcséleti tanfolyam harmadik osztályából vizsgákat kellett tennie, mivel az egyetemen három esztendeig tartottak a bölcséleti tanulmányok.

Az akadémián tanuló ifjakat mindenekelőtt a keresztény hit, a katolikus egyház parancsai és dogmái, valamint a vallásos szertartások ismeretére kellett oktatni, úgy, hogy az életben mindezeket jól hasznosítsák. A diákoknak a bölcséleti és számtani, valamint természetismereti, hazai és nemzetközi politikai ismereteket is kellett tanulniuk. El-sajátítaniuk volt szükséges a polgári és a köztörvényeket, valamint hadügyi, társadalmi, politikai, földművelési, ipari és kereskedelmi alapismereteket.

A bölcséleti karon a következő tantárgyakat oktatták az első évfolyamon: elméleti bölcsélettan, ezen belül logika és metafizika; Magyarország oknyomozó története; algebra és geodézia. A második évfolyamon: elméleti és kísérleti természettan; erkölcsbölcsélet; alkalmazott mathézis, geometria, vízműtan, építéstan; egyetemes történelem, mezőgaz-

A II. Ratio Educationis címlapja (1806)

daságtan természetrajzzal tantárgyakat tanították. A keresztény hittant mindkét bölcséleti tanfolyam együtt hallgatta.

A bölcséleti tárgyak között egy rendkívüli is szerepelt, a görög nyelv. Főként az orvosi és a papi pályára készülőknek volt fontos e nyelv ismerete.

A jogi karon a következő tárgyakat tanították az első évfolyamon: magyar közjog; természet-, egyetemes-, nép- (nemzetközi) jog; Magyarország és a császári és királyi uralkodóház örökös tartományainak és a többi európai államok statisztikája; bányajog.

A második évfolyamon tantárgyak voltak: a magyar magán- és büntetőjog; a politikai és pénzügyi-kamarai tudományok; váltó- és kereskedelmi jog; tisztí írásmód.

Az összes akadémistára kötelező volt a magyar nyelv és irodalom tantárgy hallgatása. A nemzeti nyelv ismerete nélkül közhivatalt nem tölthetett be senki sem, így rendelkezett a Ratio Educationis.

Az új tanulmányi rendszer új tantárgyakat is hozott. A helytartótanács gondoskodott arról, hogy az új tantárgyakal megbízott tanárok megszerezzék az oktatáshoz szükséges ismereteket különböző tanulmányutak alkalmával.

Az 1806-ban kiadott Ratio Educationis rendelkezései a jogi szakon:

A tanulmányok rendje

107. §

Az akadémiai jogi tanulmányok végeztével a növendékek vagy közhivatal betöltésére vagy a magánélet ügyeinek intézésére vagy pedig alaposabb szaktudományi képzettség szerzése céljából a tudományegyetemre távoznak, ezért nyilvánvaló, hogy az ország e nevelőkertjében folyó kiképzés során tágabb lehetőséget kell nyújtani a különféle fontos tantárgyakkal való foglalkozásra. Ezek feldolgozása a következő rendben történjen.

108. §

Az első évben előadásra kerül

- a) a természetjog, valamint az általános és nemzetközi közjog; velük kapcsolatban Magyarország közjoga is, mind- ezt az egyik professzor oktatja,*
- b) a másik professzor az egyházi köz- és magánjogot tanítja.*

109. §

Ugyanennyi professzor adja elő a második évben

- a) a római polgárjogot, kifejtésre kerül a feudális jog rövid összefoglalásban, valamint a büntetőjog,*
- b) a közigazgatási, kereskedelmi ismeretek a pénzügytannal együtt (ezek-ahogy mondják-a kamarai tanulmányok); emellett a bankjog és a kereskedelmi jog.*

A közigazgatási, kereskedelmi és pénzügyi tudományok alapvető elvei általánosak, minden művelt néppel közösek, mégis ezek alkalmazása és gyakorlati érvényesítése a népek különféle körülményei, törvényei és elfogadott szokásai szerint nem mindenütt ugyanaz. Ezért ezekben a tanár a hazai törvényeket és körülményeket mindig tartsa szemé előtt.

110. §

A harmadik esztendőben két professzor tanít:

- a) Az első előadja és magyarázza Magyarország magánjogát, másképpen a hazai jogot, oktatja a jogi iratok stílus- tanát.*
- b) A második professzor feladata elsajátíttatni Magyarország és a császári királyi uralkodóház többi örökös birto- kainak, valamint Európa más országainak statisztikáját az első félévben, a második félévben pedig a bányajogot.*

A jogi képzés tanulmányi rendje 1806 után:

Első év		Második év	
I. félév	II. félév	I. félév	II. félév
Délelőtt és délután		Délelőtt és délután	
Természetjog. Egyházi közjog és magánjog. Egyházjog, mint korábban.	Egyetemes közjog és nemzetközi jog, ezek kapcsolatai Magyarország közjogával.	Közigazgatástan, kamarai tudományok.	Bankjog, kereskedelmi jog.
		Előadások a római polgár- jog köréből.	Feudális jog összefoglalva, büntetőjog.
Harmadik év			
I. félév		II. félév	
Magyarország, a császári és királyi örökös tartományok, valamint Európa többi országának statisztikája.		Hegyjog vagy bányajog.	
Magyarország magánjoga, vagyis a hazai jog.		A hazai jog folytatása, a jogi iratok stílustana.	

Ezekhez csatlakozik: 1. magyar nyelv és irodalom oktatása minden akadémián, valamint az egyetemen, folyatóságosan minden tanévben. Emellett 2. azok a tudományok, amelyek az egyetem számára fenntartottak, 3. Hittan és szentbeszéd vasárnapokon és a többi ünnepeken reggel és délután. 4. ugyancsak a görög nyelv, német nyelv stb.

1806-ban Hoffmann Ignácot a politika és a kamarai tudományok tanárát a bányajog tanulmányozására Selmecre és a bányavárosokba küldte a helytartótanács, míg Molnár János, a statisztika tanára a váltó- és kereskedelmi jog terén Bécsben gyarapította ismereteit.

A helytartótanács engedélyezése után használhatta a tanár oktatási célra a kijelölt tankönyveket.

1806. szeptember 6-án a helytartótanács felszólította a városi hatóságot, hogy a főigazgatóval egyetértésben feleljen meg a győri akadémia 1802-ben, a visszahelyezésekor tett ígéretének.

Bővíteni és átalakítani volt szükséges az épületeket. Az akadémiát a tanulmányi alap, a gimnáziumot a bencés rend gondozta. 1807-ben a helytartótanács nagyobb összeget adott az akadémiai épületrész hibáinak javítására és pótlására.

Bencés templom

Győri látkép

Csány László 1808–1810 között joghallgató az akadémián, 1849-ben közlekedési miniszter

Gróf Narbonne megígérte, hogy nem engedik az intézet helyeigét lefoglalni és Napóleon császárnak is az volt az akarata, hogy a magyar közoktatás zavartalanul folytatódjon. Ennek ellenére nem lehetett az akadémiát újra megnyitni, mert a városi és megyei előkelőségekből alakult Vegyes Bizottság foglalta el az akadémiát, Jenő olasz alkirály testőrsége és katonai börtönök számára. Emiatt a főigazgató minden akadémistát távozásra kért az intézetből, de a győri hallgatókat a városban maradt tanárok magánlakásukon oktatták.

Paintner főigazgató, mivel Győrben nem érezte magát biztonságban, gróf Narbonne, Győr katonai kormányzója (Gouverneur de Raab) és Ferenc király engedelmével elhagyta a várost. 1809. augusztus 12-én visszavonult rátóti préposti birtokára. Paintner 1809. augusztus 29-én a Tatán tartózkodó király elé járult: a főigazgató az akadémiát ért súlyos csapások miatt ideiglenesen az akadémia Pécsre helyezését javasolta. A király Paintner kérelmét hajlandó volt elfogadni, de közben Győrött a Vegyes Bizottság a főigazgató javaslatáról nem tudott, és októberben az akadémia épületének felújításába kezdtek. 1809. október 14-én megtörtént a franciákkal a békekötés. 1809. november 9-én megérkezett a helytartótanáctól az 1809. október 31-én kiadott királyi határozat az akadémia ügyében. A határozat rendelkezett arról, hogy miután a béke helyreállt, és a franciák kivonulnak Győrből,

az akadémia továbbra is a városban marad. A franciák 1809. november 15-én hagyták el az akadémiai épületet, és 1809. november 17-én vonultak ki a városból. Az akadémia igazgatója november 21-én megtartotta az ünnepélyes tanévnyitót, bár ekkor még kevés tanuló volt a városban, és a tanárok egy része sem tért vissza Győrbe. A megnyitónapján utazott át a városban Ferenc király, aki tájékozódott az igazgatótól az intézet állapota és a tanulók száma felől, és kijelentette, hogy az akadémia székhelye Győrött marad.

A tanítás 1809. december elsejével kezdődött meg. Alighogy a javítások végére értek, és próbálták helyreállítani az épületet, 1810 őszén földrengés rongálta meg az intézetet. A tíz napos ostrom által okozott épületkárok, és a magas hadisarc közel ötmillió veszteséget jelentett a polgárságnak. A város a kincstárhoz kényszerült kölcsönhöz folyamodni, amit egészen 1845-ig törlesztenie kellett. Paintner Mihály Antal 1810. január 15-én tért vissza Győrbe. Sajnos Győr városának nem volt elkötelezett híve, sokszor összeütközésbe került a városi hatóságokkal, nemegyszer próbálta Pécs városába visszavitetni az akadémiát. Nehezen sikerült-többéves sürgetés és ígélet után helyreállítani az épületet. A terhek viselését sem a helytartótanács, sem a győri közalapítványok nem akarták vállalni. Baranya és Szerém vármegyék 1812-ben ismét kísérletet tettek az akadémia Pécsre helyezése érdekében. Nagy segítséget jelentett számukra Paintner főigazgató kiállása a visszahelyezés ügyében. Paintner kezdeményezésére a helytartótanács két ízben is megkérdezte a zirci cisztercita rendet, hogy hajlandó volna-e a Pécsre visszatérő akadémiát elvállalni. A király azonban 1809-ben hozott döntését nem akarta megváltoztatni: Győr városát nem akarta egyik jövedelmi forrásától megfosztani, és megakadályozta a pécsi terveket.

Az 1810-es évek eleje még mindig a franciák által okozott károk és a földrengés nyomait viselő akadémia állandó felújításával telt el. 1815-ben a helytartótanács kérdést intézett Novák Krizosztom pannonhalmi főapáthoz, hogy hajlandó volna-e két gimnázium vezetését elvállalni a bencés rend, vagy inkább a győri és a pozsonyi akadémiaik bölcséleti karát akarja igazgatni.

A főapát válaszában jelezte, hogy a két gimnázium helyett adja át a győri és pozsonyi akadémiaik bölcséleti tanfolyamait a kezelésükbe a helytartótanács.

A győri akadémiát azonnal átvette a bencés rend, mert rendelkezett kellő számú tanárral. Ferenc király 1816. április 5-én a főapát kérelme szerint intézkedett, vagyis a Szent Benedek-rend oltalma alá került a bölcséleti képzés.

Theophil József, győrvárosi jegyző levele nyomán Sefcsik Ferenc adta közre az alábbi jurátus dalt A Győri Újság 1902. március 2-i számában közölte le:

Győri jurátusok dala

Pajtás! Bujdosik a pohár.
A jó kedv is ő véle jár.
Húzd ki, nem menjen kárba.

Nyomtassuk le bokros búnkat,
Mártogatván bajszunkat
Jó tokaji nektárba.

Tudod, hogy a fátum ravasz,
S csak egyszer nyílik a tavasz
Ködlepte életünkbe.

Ne éljük azt csak álmokkal
S hasztalan kívánásokkal
Terhes képzeletünkbe.

Ha csokolni akar lánykád,
Ne kapd el előle a szád,
Félvén, hogy az Judás-csók.

Hidd el, hogy a lányok közt is
Hejjel, hejjel, ha szinte kis
Számmal, találatnak jók.

Ők eszed bár elrabolják,
De búdat is lecsokolják,
S ha mégis esik csorba,

Ha mégis érzel bajokat:
Tehát füllaszgasd azokat
A bánat úzó borba.

Segít a test fájdalmain,
A tagok lankadásain
A patika, a doktor

S a füvek sok milliomja,
De a bút más el nem nyomja,
Csak a szerelem, s a bor.

Nékem is, hogy ne kapjon rám
A bú, úgy használ a cúrám,
Ha ez a praescriptió:
Végy szép csókból vagy négy kvintet,
Jó borból hozzá egy pintet,
Vagy kettőt, ha igen jó.

Ha még ezekhez azt látom.
Hogy itt vígad, egy barátom,
S kezébe kancsót forgat.

Más a szoba szegletébe
Kedves lánykája szemébe
Szerelmesen hunyorgat.

Akkor nem is jut eszembe,
Hogy másnap a czinterembe
Visznek tán engemet.

Hogy minden a halál foglya,
S tán már nekem is huhogja
A gyász-bagoly végemet.

Mit is ölném panaszokkal,
S bé nem telhető álmokkal
A használható valót?

Többé már én úgysem érem,
S mert nem lehet, nem is kérem
Vissza a jelenvalót.

Haszontalan mért búsulnék,
És magamba dúlnék-fúlnék.
Hogy hozzám a sors kemény.

Hisz, visel már is keresztet,
Azért mindent el nem vesztett,
S táplálja még a remény.
De ha a vénség sajtolna

Anélkül, hogy ittam volna,
S minden léptemen húlnék:

Mégis a míg vígadhatnék,
Csókolhatnék és ihatnék,
Soha én nem búsulnék.

Így tégy te is. Mert ha talán
Rosszul bírnád magadat,
Szívem szerént sajnállanám,
Hogy döndöljed ágyadat.

Nem jó lesz az, ha hogy darál
Hanczli, Mikl neked port;
Mert sokkal jobban operál
A magyarba, ha kap bort.

Igyál, pajtás! Semmit se féjl!
De tartsd meg még ezeket élj,
Hogy huzamos időket élj,
Az alább írt szereket.

Recipe.

Végy hat latot a türeéből,
Huszat a szenvedésből,
Kilenczet a felejtésből.
Kettőt a pihenésből.
Tégy ezekhez három latot
A hit spirituszából;
Jól kipréselve vagy hatot
A reménység zsírjából.
Ezeket öszve vegyítvén
Husz öreg hímnuszokkal,
Akármí bajod sejdítvén
Élj mértékre azokkal.

A dal az 1820-as évek elején íródott.

Insurgensek a Széchenyi téren

1826 őszen ismét felmerült az akadémia áthelyezése. 1826. december 7-én Győr városa felvilágosítást kért a város országgyűlési követétől az akadémia kérdésében. Rába István országgyűlési követet meglepve érte a hír, de az országgyűlési tárgyalásra nem került az akadémia ügye. A három vármegye kérelmét előzőleg a regnikorlári bizottság tanügyi osztályának adták ki és kimondták, hogy ajánlják a pécsi akadémia létesítésének ügyét. Rába István követ 1826. december 26-án feliratot intézett az országgyűlésnek, hogy ne biztosítson támogatást a déli vármegyéből induló mozgalmaknak. Az akadémia érdekében még Győr vármegye közgyűlése és Juranits Antal győri megyéspüspök is feliratot intézett az országgyűléshez 1827-ben.

1839-ben újabb királyi látogatás színhelye volt a győri akadémia. V. Ferdinánd király és Mária Anna királyné 1839. június 10-én Pozsonyból Győrbe érkezett. A királyi házaspár a Püspökvárban szállt meg. 1839. június 11-én Komáromba mentek át, majd június 14-én visszatértek a városba.

A királyi pár végiglátogatta a városházát, a megyeházát, a papnevelő intézetet, a tanintézeteket és az akadémia kapujában az intézet igazgatója fogadta a királyt az akadémia és a gimnázium tanári kara jelenlétében. A király alaposan megtekintette az akadémiaát: járt a könyvtárban, a természetani szertárban, az órákra is betekintett a hallgató ifjúság örömeire. Az intézet megtekintése után a győri Szent Ignác-(bencés templom) templomot is megnézte V. Ferdinánd király.

V. Ferdinánd király

Az akadémiai főigazgató hatásköre és feladata

Az új Ratio Educationis az akadémia számának megfelelően hat tankerületre osztotta az országot. Mindegyik tankerületet az akadémia székhelyéről nevezték el (Buda, Győr, Kassa, Nagyvárad, Pozsony, Zágráb). Ezekben a városokban voltak a tankerületek főigazgatóinak székhelyei is.

A főigazgató hatásköre kiterjedt a kerületében található összes iskolára, de különösen az akadémia. Az akadémia összes ügyeit a főigazgató intézte, és csak akadályoztatása esetén a helyettese, az akadémiai igazgató.

A főigazgató felelőssége volt, hogy alkalmas személyeket találjon a tanári és az igazgatói állásokra. A tanárokról félévente minősítő jelentést kellett készítenie. Paintner Mihály Antal főigazgató a francia csapatok elől 1809-ben rátóti prépostságára menekült, és csak 1810. január 15-én tért vissza Győrbe. Nagy munka várt a visszatérő főigazgatóra, rendbe kellett hozatnia a feldúlt és megrongált akadémia. Az igazságos és szigorú főigazgatónak pótolatnia kellett az eltűnt hivatalos ügyiratokat, és néhány hónap alatt sikerült is a rongálás nyomait eltüntetnie. Győr város vezetőivel mindig vitában állt; nem látta biztosítottnak a város kitartó támogatását. Többször is kísérletet tett az akadémia Pécsre vitele érdekében. Paintner 1816. augusztus 20-ig vezette a tankerületet és az akadémia, ugyanekkor a király kinevezte címzetes püspöknek és helytartótanácsi tagnak. 1816. augusztus 20-án a király Paintnert kinevezte címzetes püspöknek és helytartótanácsi tagnak Utóda Hübler János akadémiai igazgató lett, míg helyettese Beke Antal, aki addig akadémiai tanár volt. Hübler két esztendeig volt főigazgató. 1818. április 18-án a király Fejér Györgyöt, Fejér egyházmegyei papot, pesti egyetemi teológiai tanárt, a híres történetírót nevezte ki főigazgatónak. Fejér Györgyöt 1824 őszen a király a pesti egyetemi könyvtár őrének nevezte ki. Győri tevékenysége alatt csendes és jó munkát végzett.

Ideiglenesen-Fejér távozása után-Beke Farkas jogtanár végezte 1825 februárjáig a főigazgatói munkát.

1825. január 11-től Dreschmitzer József győri kanonk lett a főigazgató. 1825. február 15-én foglalta el az állását. Hosszú ideig, 15 esztendőn keresztül intézte az akadémia legfőbb ügyeit.

Dreschnitzer főigazgató az 1790/1791-es országgyűléstől fogva tagja volt az országos munkálatok bizottságának is. Felkészülten összefogta a tankerületet, fegyelmezett és előzékeny vezető volt. 1840. augusztus 3-án beadta lemondását, amit az 1841. február 23-i helytartótanácsi értesítés szerint a király is elfogadott, és érdemei elismeréséül udvari tanácsosi címet kapott. A főigazgatói állását meg kellett tartania az utóda érkezéséig. A helytartótanács 1842. július 19-én hozta tudomásra azt, hogy a király Deáky Zsigmond győri kanonokot, caesaropoli püspököt, pápóci prépostot nevezi ki új győri tankerületi főigazgatónak.

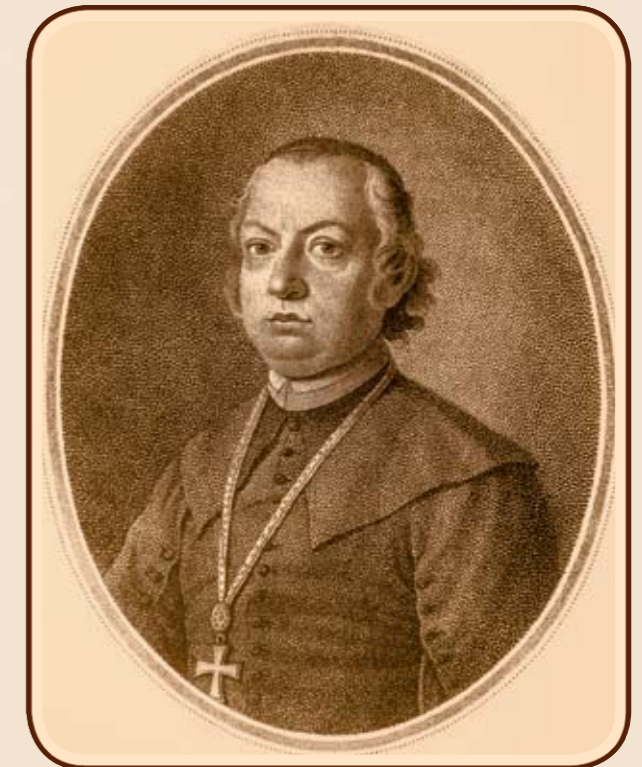
1842. augusztus 16-án Dreschmitzer főigazgató jelezte az akadémia tanári karának az új főigazgató kinevezését. Hivatalosan 1842 októberétől töltötte be Deáky Zsigmond tisztségét. Deáky a magyar nyelv ügyét végig támogatta, a tanárok és a tanulók lelkes, hazafias magatartását örömmel látta. A főigazgató a magyar kir. helytartótanács beosztottja volt egészen 1848/1849-ig, amikor is a felsőbb hatóság a független magyar felelős kormány lett, és a megszüntetett helytartótanács helyébe a vallás- és közoktatásügyi minisztérium került. A minisztérium sajnos csak rövid ideig irányította a tanügyet. Hivatalát 1849. november elejéig viselte, mert ekkor megszüntették a főigazgatósági intézményt, és kerületi felügyelősegeket állítottak fel. Győr városát a fehérvári iskolai felügyelőség alá osztották be.

1849. februártól a „Magyar királyi ideiglenes polgári közigazgatás” alá sorozott győri kerülethez tartozott az akadémia és közvetlen felügyelője lett az iskolának Döry Gábor császári és királyi biztos.

Az osztrák kormányzat iskolai felügyelőket nevezett ki az akadémia élére.

Elsőként Csatskó Imre töltötte be ezt a posztot, mivel a Bach-rendszer nem volt elégedett vele, ezért 1850 tavaszán állásából elmozdította és helyére Sterne Nándor fehértemplomi esperesplébánost nevezte ki felügyelőnek. 1850 februárjától az akadémia a soproni katonai kerület iskolai felügyelősége alá került. A katonai kerület élén herceg Lobkovitz katonai parancsnok állt, és mellette teljesített szolgálatot Hauer Ágoston katonai főbiztos.

A főigazgatósági iroda személyzetéhez tartozott az aktuárius és a kancellista. A főigazgató nevezte őket ki, megerősítést a helytartótanácsból kapták.

Fejér György

Az akadémiai igazgató hatásköre és feladata

Az akadémia igazgatója ebben az időszakban (1802-1850 között) csak a főigazgató helyetteseként szerepelt. Címe aligazgató volt. Kettős esküt tettek hivataluk átvétele előtt. Hatásköre általánosan az akadémiára csak akkor terjedt ki, ha a főigazgató valamilyen módon akadályoztatva volt. A király nevezte ki a régóta oktató tanárok közül. Feladata csak azokra a dolgokra terjedt ki, melyeket a főigazgató rábízott pl. a tanulók tanulmányainak követése, a tanárok működésének ellenőrzése stb. Mindezekről jelentést kellett írnia a főigazgatónak. A főigazgatói állás megüresedésekor az igazgató vezette az oktatási intézményt.

Az akadémia első igazgatója ebben a korszakban Hirsch Mihály volt, aki tarárként a természet- és a magyar közjogot tanította. A pesti egyetemre 1807. július 7-én nevezték ki, de az 1806/1807-es iskolaévet még Győrött töltötte.

A helytartótanács felszólította Paintner főigazgatót, hogy terjesszen fel igazgatónak alkalmas jelöltet. Választása Hübler János szombathelyi tanárra esett. A király Hüblert 1807. december 9-én nevezte ki a győri akadémia igazgatójának, de az iskolaév végéig a szombathelyi tanszékén kellett maradnia. Hübler Győrbe kerülése előtt tanított népiskolában, a budai Theresianumban, majd 14 esztendeig Szombathelyen. Hübler János az 1808/1809-es iskolaév elején megkezdte győri igazgatói működését. 1809. augusztus 12-től 1810. január 15-ig helyettesítette a Győről a franciák elől elmenekült főigazgatót. 1816 és 1818 között helyettes főigazgató volt. Kitűnően vezette az intézményt, lelkiismeretessége és buzgalma kimagasló volt. 1813-ban címzetes apátnak is felterjesztették a helytartótanács elé. 1818. június 14-én beadta nyugalmazása iránti kérelmét. 1819. augusztus 22-én meghalt.

Fejér György főigazgató a tanári kar egyetértésével 1820. május 26-án Bognár Józsefet ajánlotta kinevezésre a győri akadémia igazgatói székére. Fejér 1820. június 31-én bízta meg az intézmény igazgatói teendőivel. A helytartótanács kinevezése azonban nem érkezett meg, és a tanulmányi alap szűkre szabottsága miatt nem lett az igazgató állás betöltve. Kilenc évvel később sikerült újra igazgatót találni az akadémiára. Királyi kinevezéssel 1829. december 22-én Kucsera Marián bencés szerzetes, győri akadémiai hitszónok, a bölcsélet és a szépművészetek doktora lett az akadémia igazgatója. Hivatalos beiktatása 1830. február 1-jén történt meg. Az igazgatói állást haláláig, 1847. április 14-ig töltötte be. Kucsera táblabírája volt Győr és Moson vármegyéknek, a bácsai és a vecsei papi nemesek székeinek. Igazgatói teendői mellett a pesti egyetem bölcséleti karának is tagja volt. Deáky főigazgató Maár Bonifác, Stanke Leánder és Simon Zsigmond bölcséletkari bencés tanárokat jelölte az igazgatói posztra, de a helytartótanács nem töltötte be az igazgatói állást. Az akadémiai tanács Maár Bonifácot bízta meg a helyettesítéssel. Maár Bonifác sokat segített a viszontagságos 1848-as évben a főigazgatónak. Sokat fáradozott a jogi kar visszaállítása érdekében. Az akadémia megszüntetésekor minden ügyet ő intézett. Főapáti megbízásból átvette a pannonhalmi bencés rend számára az akadémiai épületet, vezetésével költözött át a bölcséleti kar a főgimnáziumba, és ő lett a nyolcosztályos főgimnázium első igazgatója. Rendíthetetlen hazafi volt, hivatalos iratait az osztrák kormány számára mindig magyarul írta, és küldte meg.

Maár Bonifác János

Született: Devecser, 1788. augusztus 29.

Meghalt: Balatonfüred, 1855. szeptember 3.

1811. augusztus 22-én áldozópappá szentelték, 1811-1813-ig gimnáziumi tanár Nagyszombaton, 1814-1816-ig Pozsonyban. 1816 és 1818 között nevelő gróf Somogyinál Bécsben. 1818-ban doktori vizsgát tett. Tagja volt a Pesti Kir. Egyetem bölcséleti karának, Győr és Sopron megyék, a bácsai és a vecsei egyházi nemesek beválasztották táblabíráik közé. 1820-21-ig a rendi növendékek tanára Pannonhalmán. 1821 és 1850 között Győrött akadémiai tanár. 1839. január 22-től 1843. november 11-ig a győri Kir. Kerületi Akadémia könyvbíró hivatalának cenzora volt. 1849/1850-ben az akadémia helyettes igazgatójának nevezték ki. 1850-1851-ben a győri bencés gimnázium igazgatója.

Akadémiai tanár az lehetett, aki az akadémia tanszékére pályázott, doktor volt, vagy reményt nyújtott a doktori fokozat egy év alatti megszerzésére. A tanszék elnyerése úgy történt, hogy a pályázó a főigazgató által felterjesztette a folyamodását a helytartótanácsához. A pályázóknak nagy előnyt jelentett az, ha irodalmi munkásságot is felmutattak. A személyes megjelenést eltörölték, az alkalmasnak talált személyt a király nevezte ki. A kinevezés után megkötött két év próbaidő következett. Ekkor volt idő megbizonyosodni arról, hogy a kinevezett tanár erkölcsileg és gyakorlatilag is megállja-e a helyét. Ha a tanárjelölt megfelelőnek bizonyult, akkor véglegesítést kapott. Az 1816. április 5-én kiadott királyi határozat szerint a pannonhalmi bencés rend megkapta a győri és a pozsonyi akadémia bölcséleti tanfolyamait. A bölcséleti kar 1816-tól a bencés rend irányítása alá került. Külön kötelességeket és feltételeket szabtak ki a karon dolgozó tanároknak. A főapátnak kötelessége volt tanszéki üresedésre egy bencés rendtaggal betölteni a helyet. A kijelölt rendtagoknak kötelességük volt azon tantárgyakból, amelyekből majd tanítani szándékoztak, a pesti egyetemen szigorlati (doktori) vizsgát tenni. A bencés rend a bölcséleti kar négy tanszékét tartozott tanárokkal működtetni. A későbbi idők folyamán a magyar nyelv és a hitszónok tanári állás betöltése is a bencések feladata lett. A bencés tanárok alkalmazása úgy történt, hogy a pannonhalmi főapát a tanárt kinevezte, a főigazgató a helytartótanácsnak felterjesztette a tanár személyét, és ezután a helytartótanács megerősítette a kinevezést.

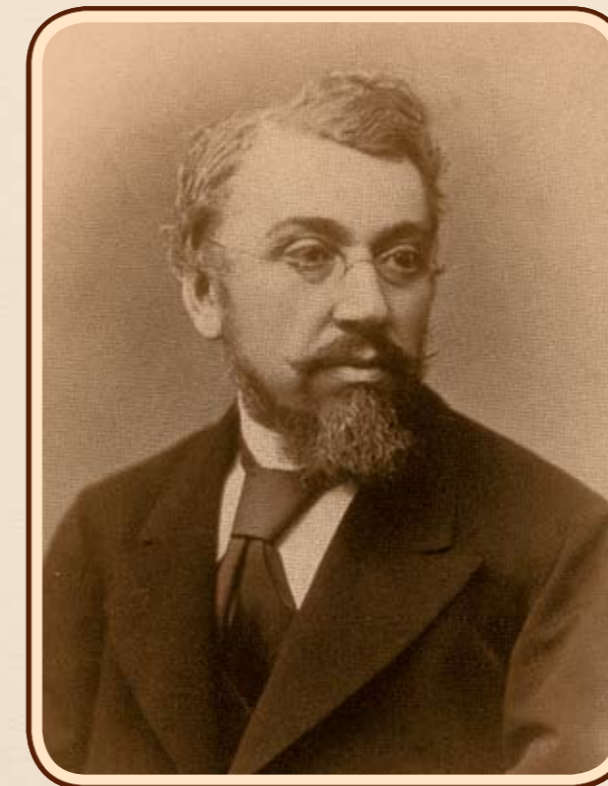
Később a bencés rend átvette a magyar nyelv tanszékét és a hitszónoki állás betöltésének lehetőségét. Az alkalmasnak talált tanárt a király nevezte ki. A kinevezés után két év gyakorlati idő alatt kellett bizonyosságot szerezni arról, hogy alkalmas-e tanárnak a kinevezett tanár. 1826-tól már három évig tartott ez a gyakorlati próbaidőszak. Ha az elvártaknak megfelelően teljesített a tanár, akkor elnyerte a véglegesítést. A főigazgatók a tanári karról mindig a legnagyobb elismeréssel szóltak. 1821-ben Fejér György igazgató a regensburgi apátnak arról írt, hogy a tanárok alapos ismereteik, buzgalmuk és emberséges bánásmódjuk miatt teljes fokú dicséretet érdemelnek.

1823-ban a főigazgató által írt, és a helytartótanácsához felküldött jelentésében a győri, a pécsi és a szombathelyi főiskolák közt minden szempontból a győri akadémiát teszi az első helyre. Kijelenthető, hogy a győri akadémia tanári karának politikai magatartása is végig tapintatos és higgadt volt. Hívei voltak a hazájuk gyökeres átalakulását biztosító reformoknak. Nyíltan, de eközben mérsékelten foglaltak állást a haza megújulásával kapcsolatban.

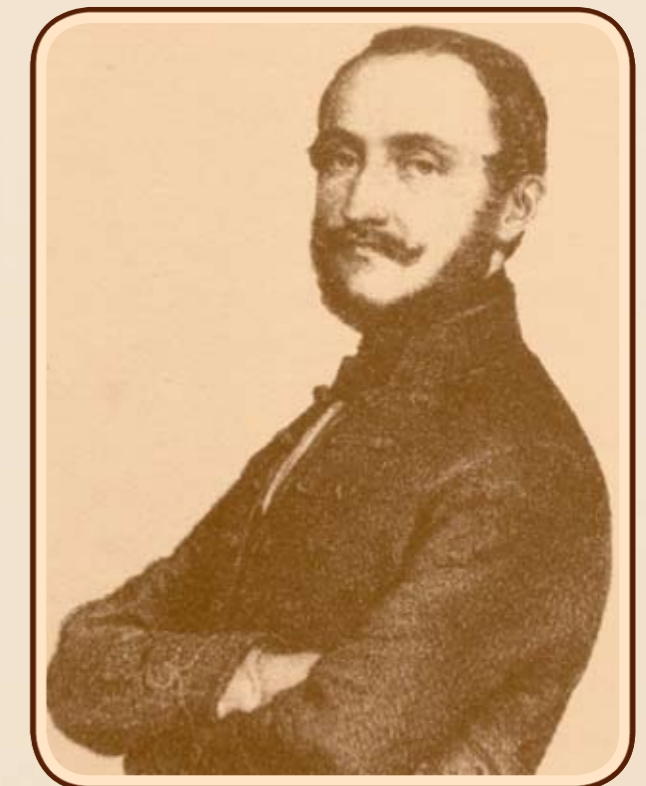
Fontos dátum az akadémia történelmében 1842. december 6-a. Ekkor látott napvilágot az a helytartótanácsi rendelet, ami megszabta, hogy csak azok a tanárok alkalmazhatók ezentúl az akadémiákon, akik magyarul is tudnak.

A győri akadémián ez a rendelet nem hozott változást, mert addig is az egész tanári kar magyar és hazafias érzelmű személyekből állt. Minden tanár munkába lépéskor kötelees volt esküt tenni írásban és szóban is.

Az ünnepélyes eskü a főigazgató elnökletével tartott tanácsülésen zajlott. A tanár megesküdött az élő Istenre, a boldogságos Szűz Máriára és minden szentekre, hogy feljebbvalói iránt engedelmességgel és tisztelettel viselkedik,

Horvát Boldizsár
joghallgató volt az akadémián
1867–1871 között igazságügy-miniszter

Somssich Pál
joghallgató volt az akadémián
1869–1872 között a képviselőház elnöke

A királyi akadémia jogi tanszékei

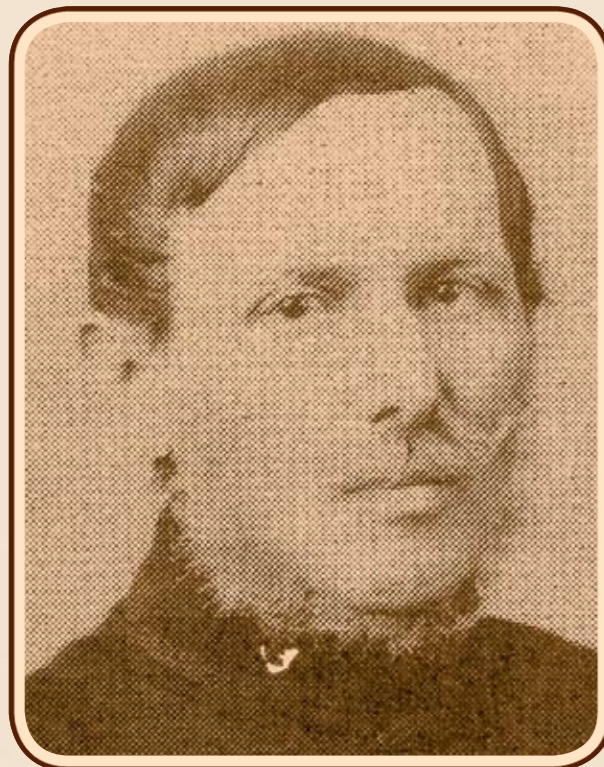
1816-tól a bölcsészeti kar irányítását a bencés rend vette át, míg a jogi karon maradtak a világi tanárok.

Természet- és Magyar Közjog Tanszék

A természet és magyar közjog tanszékét Hirsch Mihály igazgató-tanár Pestre távozása után Raab Pál vette át 1807. december 7-én. Raab 1809. szeptember 12-én a kassai jogakadémia ugyanazon tanszékét kapta meg, de betegsége miatt Győrött kellett maradnia, és 1810. március 10-én a városban meghalt.

A természet és magyar közjog tantárgyat 1810 januárjától Beke Farkas, a politika tanára adta elő. A tanszékét 1810. október 23-tól Szibenliszt Mihály, váci gimnáziumi tanár vezette.

Egészen addig tanított itt, amíg 1827. szeptember 11-én elnyerte a pesti egyetem római magánjog tanszékét, ekkor Fessel Zsigmond helyettesítette ideiglenesen a tanszéken. Rövid ideig Albély Ferdinánd Antalt 1828. január 29-én a zágrábi akadémiától hivatalosan áthelyezték és 1828. szeptember 15-től Győrben tanított. Albély 1833-ig volt Győrben, majd a pozsonyi akadémián tanított. Áthelyezése 1833. november 26-án vált hivatalossá, de az 1833/34-es iskolaévet még Győrben töltötte. Albély helyére jött a Kassáról saját kérelmére Győrbe áthelyezett Csatskó Imre. Az új tanár 1834. október 8-án foglalta el a győri állását. Csatskó 1827-ben szerzett tanári képesítést. 1823-ban bölcséleti, 1828-ban jogi doktorátust szerzett.

Csatskó Imre

Született: Vác, 1804. november 5.
Meghalt: Budapest, 1874. február 23.

A Pesti Kir. Egyetemen tanult 1821 és 1824 között. 1824. október 30-án bölcsész tudórrá avatták. 1828. szeptember 25-én ügyvédi oklevelet kapott és 1828. október 25-én jogtudor lett. Ugyanekkor a Kassai Kir. Akadémia természet- és magyar közjog tanárává nevezték ki. 1834. október 8-án foglalta el a győri Kir. Kerületi Akadémia tanszékét. 1836-ban Győr megye, a bácsai (1834), a füssi (1836) és vecsei (1843) egyháznemesi székek táblabírája lett. 1844. február 13-tól 1847. október 19-ig az akadémia könyvbíró hivatalának vezetője volt. 1847. október 19-én távozott Győrből és a királyi helytartótanács mellett lévő tanulmányi bizottságnál a könyvbírálati testület ülnöke. 1847. október 19-től a pesti egyetem tanára lett. 1849. november végétől 1850 tavaszáig a győri akadémia tankerületi főigazgatója.

Csatskó Imrét tanárkodása mellett Győr megye, a bácsai, a füssi és a vecsei egyházi nemesi székek táblabírájának választották meg. A „Természeti törvény” című munkája alapján a Magyar Tudós Társaság 1839-ben levelező tagjának választotta meg. 1847. október 19-én a király az Országos Tanulmányi Bizottsággal egyesített könyvbíró főhivatal ülnökének nevezte ki, Győrtől ekkor búcsúzott. 1847. október 23-án Ramóczy Valerián, a magyar nyelv tanára helyettesített a tanszéken, egészen 1848. május 1-ig. Ezután Pauler Tivadar vezette a tanszékét. Pauler Zágrárból került Győrbe 1848. január 25-én, és 1848. augusztus 1-jéig tanított itt. Ezután Pestre került egyetemi tanárnak.

Politikai Tudományok Tanszék

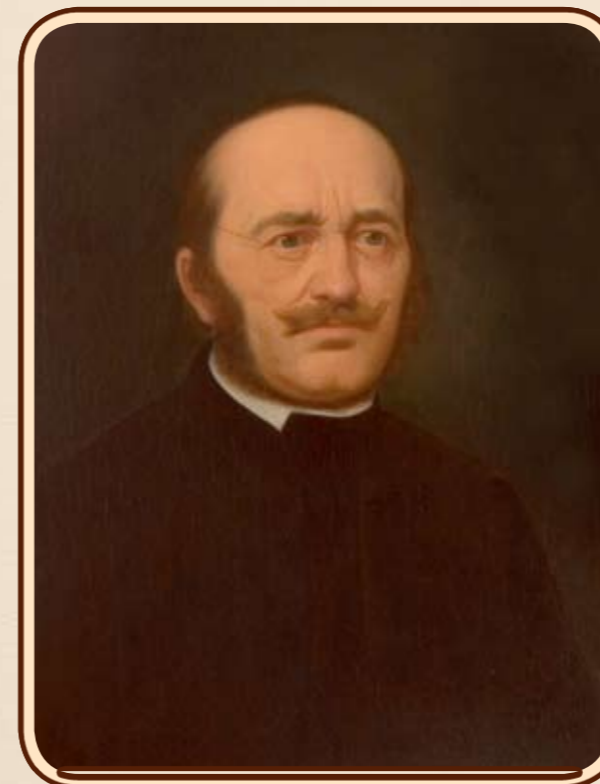
Hoffmann Ignác 1808. július 5-én kapta kinevezését a helytartótanáctól, majd helyére Beke Farkas nagyváradi akadémiai tanár került, aki 1838-ig vezette a tanszékét. Halála után ideiglenesen Karpf Sándor győri ügyvéd látta el a feladatokat 1838. június és július hónapokban. 1838. augusztus 21-től Karpf Ágoston nagyváradi akadémiai tanár került a tanszékre. Saját kérelmére jött Győrbe és nyerte el a tanszék vezetését. Karpf (1842-től Karvasy) Ágoston 1849 őszéig tanított Győrött, majd Pestre került, ahol a forradalomban tanúsított magatartásáért vizsgálatot kezdeményeztek ellene. Bár jelentős szerepet játszott a forradalmi Győr életében, de felmentették és pesti egyetemi tanárrá nevezték ki.

Pauler Tivadar

Született: Buda, 1816. április 9.
Meghalt: Budapest, 1886. április 30.

Bölcséletet és jogot tanult, 1838 és 1848 között a zágrábi akadémián tanított. 1845-ben Zágráb vármegye táblabírójának választották meg. 1848-ban a pesti egyetemen tanított (észjog, magyar közjog). 1848. január 25-én érkezett Zágrárból a győri Kir. Kerületi Akadémiához és 1848. augusztus 1-jéig tanított Győrben. 1852-1878-ig a büntetőjog tanára volt Pesten. A pesti Magyar Kir. Tudományegyetem jogi karának dékánja 1860-1861-ig és 1865-1866-ig. A pesti tudományegyetem rektora 1861-1862-ben. Vallás- és közoktatásügyi miniszter 1871 és 1872 között. 1878-1886-ig igazságügy-miniszter. 1845-től az MTA levelező, 1858-tól rendes tagja lett.

Karvasy (1842-ig Karpf) Ágoston

Született: Győr, 1809. május 1.
Meghalt: Bécs, 1896. január 21.

Alsó és középiskolai tanulmányait Győrben, majd egyetemi tanulmányait a Pesti Kir. Egyetem jogi karán végezte és Pesten ügyvéd lett. 1832-ben tanári vizsgát tett. 1835-ben a Nagyváradi Kir. Jogakadémián a polgári tudományok és a magyar váltójog tanára. 1838. augusztus 21-én került Győrbe a győri Kir. Kerületi Akadémia politikatudományi tanszékére, ahol a politika rendes tanára lett. 1847. június 28-án a MTA levelező tagja lett. 1848-ban a győri nemzetőrség tagja volt és az akadémiai ifjúság vezetője. 1849 őszén elmozdították állásából. 1864-1865-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem jogi karának dékánja.

Statisztika és Bányajog Tanszék

Molnár János 1811. március elején meghalt. A tanszéken Beke Farkas 1812. április közepéig helyettesített. 1812. március 10-én Kmety András foglalta el a tanszéki állást. Kmety harmincegy esztendeig, haláláig tanított az akadémián. A szegény diákokat segítette, többnyire díjazás nélkül felkészítette a vizsgákra. Közéleti szerepvállalása is kiemelt volt. 1843. november 6-án meghalt Kmety András, ezután a főigazgató Ramóczy Valeriánra bízta a helyettesítést. Ramóczy 1843-1845 között tanított ezen a tanszéken. 1845. augusztus 12-én a király Konek Sándort nevezte ki a tanszék élére. Konek Győrött kezdte meg írói működését. 1849-ben az osztrák hatóságok állásából felfüggesztették, majd az eljárást megszüntették, és a pozsonyi akadémiára helyezték.

Konek Sándor

Született: Pest, 1819. augusztus 18.
Meghalt: Balatonfüred, 1882. augusztus 1.

A pesti piarista gimnáziumban tanult, majd a Pesti Kir. Egyetemre járt, a bölcséleti kart 1836-ban, a jog- és államtudományi kart 1839-ben végezte el. 1841-42-ig ügyvédi és jogi doktori címet szerzett. 1845. augusztus 12-én a király kinevezte a statisztika és a bányajog tanszékére tanárnak. 1842-ben doktorált, 1844-ben tanári képesítést szerzett, 1849-ben állásából felfüggesztették. Karvasyval együtt élen jártak a győri akadémiai ifjúság forradalmi és magyar nemzeti szellemben történő nevelésében. 1850-től a pozsonyi Kir. Akadémia tanára lett. 1854-ben a pesti egyetem statisztika professzora, rövid ideig az egyházjogi tanszéket is vezette. 1858-ban az MTA levelező, 1867-ben az MTA rendes tagja lett. 1861-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem dékánjának választották meg. 1869-1870-ben a pesti Magyar Kir. Tudományegyetem rektora.

Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

1806/07-ben Hoffmann Ignác tanított a tanszéken helyettesként. 1807. január 19-én Bradecker József rendes tanárnaként foglalta el a tanszéket. 1808. május 3-ig tanított a városban, mert elnyerte a nagyváradi akadémia logikai, metafizikai és erkölcs-bölcséleti tanszékét.

A király 1808. november 8-án nevezte ki Pongrácz János selmeci gimnáziumi tanárt, aki 1809. március végén foglalta el állását. Pongrácz 1810. március 7-én a kassai akadémia magyar tanszékére kérte át magát, de az iskolaév végéig Győrben tanított. Helyére jött Fessel Zsigmond selmeci gimnáziumi tanár 1810. december 11-én. Állását 1811. március 11-én foglalta el, és haláláig, 1831. szeptember 8-ig tanított. Ezután Kapf Sándor győri ügyvéd helyettesített, aki 1838-ban kérte rendes tanárrá történő kinevezését, de a címet nem nyerte el.

1838. április 3-án a helytartótanács a bencés rendre bízta a magyar tanszék ellátását azzal a kikötéssel, hogy a ki-nevezendő tanár a pesti egyetemen vizsgát köteles tenni. Ekkor került Czuczor Gergely a győri akadémiára. Alig tanított egy hónapot, a főpát visszahívta. Czuczor helyére Ramóczy Valeriánt küldte a főpát a tanszékre. 1850-ben a főpát a pozsonyi akadémiára küldte a német nyelvű bölcséleti és a magyar nyelv mint rendkívüli tárgy tanszékére. Pozsonyból Ferenczy Jakab tanár került Győrbe.

Czuczor Gergely

Született: Andód, 1800. szeptember 17.
Meghalt: Pest, 1866. szeptember 9.

1818-1820-ig Győrben rendi növendék, majd 1824-1828-ig a győri bencés gimnázium, 1828 és 1829 között a rendi növendékek tanára. Pesti és pannonhalmi működése után, 1838 tavaszától 1845-ig ismét Győrött tanított. A győri Kir. Kerületi Akadémián is tanított a magyar nyelv és irodalom tanszéken, de csak egy hónapig (1838 szeptemberében), mert előljárója, a pannonhalmi főpát személye fontossága miatt a bencés rend számára visszahívta a tanári állásából. A szabadságharcban való részvételéért hatévi várfogságra ítélték.

A magyar nyelv helyzete az akadémiai oktatásban

A közoktatás hivatalos nyelve 1844-ig a latin nyelv volt. A magyar nyelv és irodalom, mint rendes tantárgy szerepelt a tantervben. Az 1819. szeptember 6-án kelt királyi rendelet kimondta, hogy magyar nyelvből és irodalomból mint rendes tantárgyból az osztályozás rendszeresen történjék meg és azok az ösztöndíjas hallgatók, akik a tantárgyat nem hallgatták, az ösztöndíjukat sem vehették fel, amíg érdemjegyet nem szereztek a magyar nyelv és irodalom tantárgyból.

1820-ban a helytartótanács megállapította, hogy a magyar nyelv a törvény szerinti is rendes tantárgy, és a magyar nyelv tanára is rendes státuszban áll.

1835. augusztus 25-én kelt 26457. sz. királyi leirat már mutatta, hogy hamarosan a nemzeti nyelv lesz a közoktatás hivatalos nyelve. A leirat célja az volt, hogy a magyar nyelv tanára a többi tanárral teljesen egyenrangú legyen. Az 1841. február 26-i 5017. számú leirat hivatkozva, hogy az 1839/40. évi országgyűlésen a közoktatás nyelvűl a magyar nyelvet határozták el, felszólította az igazgatóságot, tegyen javaslatot arra, hogy melyik tárgyakat tartanák szükségesnek az akadémián magyarul tanítani. Dreschmitzer főigazgató javasolta, hogy az első évfolyamon a jogi fakultás számára a természetjog és a magyar közjog, a második évfolyamon a hazai jog, a politikai tudományok, valamint a váltó- és kereskedelmi jog előadását tartaná kívánatosnak magyar nyelven oktatni.

A bölcséleti karon az egyetemes és magyar történelem, a természettan, a természetrajz és a mezőgazdaságtan előadásai voltak megtarthatók magyar nyelven. Több tantárgyra (bölcselet, statisztika, mathézis) pár év halasztást kért a főigazgató. 1842. október 10-én Deáky Zsigmond, az új főigazgató elrendelte az akadémiai szentbeszéd magyar nyelven elmondását.

Az 1843/1844. évi országgyűlés második törvénycikke kimondta, hogy Magyarország hivatalos nyelve a magyar lesz.

Az 1844. július 24-i 27215. számú rendeletében a helytartótanács az akadémiai oktatás nyelvére vonatkozólag így intézkedett:

„A jogi karon a magyar magánjog a tisztí írásmóddal együtt, a váltó- és kereskedelmi jog, a statisztika és a politikai és kamarai tudományok az 1844/1845. iskolaév elejétől fogva magyar nyelven adandók elő; a büntető- és bányajog majd akkor, ha az idetartozó kódexek magyar nyelven kidolgozva a magyar nyelvű törvények közé iktatódnak; a többi tantárgyak, úgymint a természet és nemzetközi jog egy ideig, a római magán, a hűbéri és az egyházjog azonban továbbra is latin nyelven adandók elő. A bölcséleti karon a vallástan, a magyar irodalom, a magyar oknyomozó történelem, a természetrajz, a mezőgazdaságtan azonnal magyarul tárgyalandók; a természettan, a mathézis, a vízműtan és az építéstan egy ideig, míg a logika és a metafizika továbbra is latin nyelven tárgyalandók.”

A latin megmaradt a rendkívüli tárgyak: az oklevéltan, a címertan, és a genealógia tannyelvének. A többi rendkívüli tantárgy magyar nyelvű volt.

Mivel a július 24-i utasítás a magyar közjogot nem említette, a főigazgatóság kérdésére a helytartótanács szeptember 3-án úgy intézkedett, hogy a hazai magánjoggal szoros kapcsolatban lévő magyar közjogot is magyarul kell előadni.

1845 januárjában már magyar nyelvű bizonyítvány-nyomtatványokat küld a helytartótanács azzal a meghagyással, hogy a bizonyítványokat magyar nyelven állítsák ki.

Az 1844. évi országgyűlés II. törvénycikke azt is előírta, hogy nemcsak a hivatalos fölterjesztéseket és jelentéseket, hanem a jegyzőkönyveket is magyarul kell vezetni.

Az 1845. augusztus 12-én kelt rendelet előírta azt, hogy a tanárok pályázati elbírálási vizsgálata is magyar nyelven történjen. A doktori okleveleket ezentúl is latin nyelven állították ki, és az oklevél szövege is latin maradt. 1848. március 17-én az akadémiai ifjúság azzal a kérelemmel fordult Pesten és Pozsonyban a tanáraihoz, hogy minden tantárgyat magyar nyelven tanítsanak. A győri tanulók arra kérték a tanárokat, hogy Deáky főigazgató terjessze fel kérelmüket a helytartótanácshoz. 1848. április 4-én jelent meg a válasz, miszerint a továbbiakban minden tanóra magyarul legyen megtartva. Ekkortól lett a magyar nyelv a közoktatás nyelve.

Az 1849. november 7-én tartott akadémiai tanácsülés a kezdődő iskolaévre vonatkozóan azt határozta, hogy az előadások azon a nyelven legyenek megtartva, amit a márciusi forradalom kitörése előtt használtak, de a mathézis és a természettan magyarul tanítható, mert ezekből a tárgyakból nincsenek latin tankönyvek.

Az iskolaév rendje és a vizsgák

Az iskolaév tíz hónapig, november elejétől augusztus végéig tartott. Kivétel volt az 1809-es esztendő, amikor a francia háború miatt június 13-án fejeződött be a tanév és csak november 21-én kezdődött el a tanítás.

1831-től október elejétől július végéig módosult a tanulási időszak. Az egész tanulóév két szemeszterből állt.

1848-ban miniszteri rendeletre május végén zárult az iskolaév. 1848-49-ben ideiglenesen szünetelt az oktatás. Az 1849-50-es iskolaév is csonka volt, mert csak 1849. november 25-én kezdődött el az oktatás az akadémián.

Az iskolaévet ünnepélyes Veni Sanctéval kezdték és Te Deummal fejezték be. Szünet volt vasárnap- és ünnepnapokon kívül kedd délután, egész csütörtökön, a karácsonyt előző nap, húshagyó hétfő és kedd, hamvazó szerda délelőttje, a király neve- és születésnapja és húsvét nagyhete.

A többi napon délelőtt és délután két-két órában folytak az előadások, a keddi napot kivéve, amikor csak délelőtt volt oktatás.

A félévek végén tartották a vizsgákat. A tanárok a vizsgákra tételeket (thesis) készítettek és ezeket a vizsgázóknak átadták. 1833-tól azonban a visszaélések miatt a thesis-rendszert megszüntették, helyébe a tanárok által az anyag áttekintő foglalatát (conspectus materiaram) dolgoztatta ki és ebből tette fel a vizsgakérdéseket a vizsgáztató-elnök. Kérdéseket nem csak az elnök, de a tanár is adhatott. A vizsgákon kívül a tentamenek szolgáltak arra, hogy a kitérő tanulók bemutassák, hogy mennyire sajátították el az előírt tanulmányokat.

Mindegyik tanárnak kötelessége volt tentament rendezni. Ezek nyilvános iskolai ünnepek voltak, melyeken előkelő és tanult közönség vett részt. A fontosabb fejezetekből a tanár tételeket állított össze, majd a tanulók megvitatták (desputatio), vagy a támadások ellen védelmezték (defensio). Az előírt vizsgákon kívül a tentamenek szolgáltak arra, hogy a jelesebb tanulók számot adjanak felkészültségükről. A tentamenek célja az volt, hogy a szülők értesüljenek előszóban arról, hogy mely tantárgyakat tanultak gyermekeik a tanév során. 1842-től a helytartótanács meghagyta, hogy a rossz magaviseletű és hanyag szorgalmú tanulók többé nem szerepelhetnek a tentameneken.

Az akadémia könyvtára

Az akadémia tanári könyvtárát a francia csapatok feldúlták 1809-ben, és sok könyvet magukkal is vittek. Berta György könyvtárór a könyvek nagy részét saját költségén vásárolta vissza a katonáktól. 1818-ban a könyvtár 1060 könyvvel rendelkezett. Ugyanebben az évben Hübler János helyettes főigazgató és akadémiai igazgató végrendeletileg az akadémia hágyta 75 kötetből (60 műből) álló könyvtárát. A tanárok, főként akik irodalommal foglalkoztak, rendszeresen gyarapították műveikből az akadémia könyvtárát. A könyvtár a rendes évi költségekből állományát csak lassan tudta gyarapítani. Előrelépés a könyvtárfejlesztés ügyében, hogy 1830-ban a főigazgató arra kérte a helytartótanácsot, rendelje el, hogy az egyetemi sajtó igazgatósága ezen intézettől kiadott könyvekből egy-egy példányt hivatalosan küldjön meg Győrbe is. A helytartótanács intézkedése után az akadémia könyvtára a Pesten nyomtatott könyvekből több-kevesebb rendszerességgel kapott. Mivel sokszor nem érkeztek meg a könyvek a pesti egyetemi nyomdától, 1846 áprilisában újra kérte a győri főigazgató, hogy a könyvtár ellátásában lévő zavarokat orvosolják. A jobb könyvtári szolgáltatás érdekében kérte még, hogy ezentúl ne csak az egyetemi nyomda, hanem bárkitől és bárhol megjelenő jelentősebb könyvekből is küldjenek egy-egy példányt.

1846-ban Asztl János győri kanonok Fejér György 32 kötetnyi Codex Diplomaticus című művét ajándékozta a könyvtárnak.

Amikor 1850-ben az akadémia megszűnt, a könyvtár kb. kétezer kötetel rendelkezett. 1867-ig, a Győri Királyi Jogakadémia megnyitásaig a győri bencés gimnázium őrizte a könyvtárat. A könyvtár vezetői voltak 1802-1850 között: Berta György, Bresztyenszky Béla és Maár Bonifác.

Az akadémia szertárában ásványgyűjtemény is volt. 1834. február 9-én Czech János, Győr város tiszteletbeli konzulja, az MTA tagja több száz darabos ásványgyűjteményét az akadémiának ajándékozta azzal a kikötéssel, hogy a gyűjteményt tudományosan rendezve az akadémia szertárába helyezték el, és az ifjúság használatára szolgáljon. 1834 decemberében Szajbély István rézbányai erdőmérnök három láda ásványgyűjteményt ajándékozott a győri akadémiának.

Baross utca

A Szent Ignác-templomot 1802-ben az akadémia nem kapta vissza, mert azt Ferenc király a pannonhalmi bencés rend kezelésébe adta. Az akadémiai ifjúság azonban ide járt szentmisékre.

A hallgatók vasárnap és ünnepnapokon, valamint hétköznapi napokon az előírt időben misét és litániát hallgattak, ezen kívül vásár- és ünnepnapokon jelen voltak a hitszónok szentbeszédein és részt vettek a szokásos egyházi körmene- teken. Vasár- és ünnepnapon diákmisék voltak, zenei kísérettel.

Az akadémia katolikus intézet volt, de más vallású fiatalokat is felvettek. A protestáns ifjak, ha megfelelő eredmé- nyű bizonyítványt értek el saját liceumaikban, felvételt nyertek. Az érseki és püspöki líceumokban tanulókat vizsga után vették fel az akadémia. Ezenkívül más vallásúakat is felvettek, így például 1823-ban az újvidéki görögkeleti gimnázium több végzős hallgatóját. Zsidó vallású hallgatót először az 1821/1822-es tanévben találunk a bölcséleti karon, a jogi karon pedig először 1845/46-os évben iratkozott be izraelita vallású hallgató.

A joghallgatók száma az 1820-as évektől kezdve nagyon megnőtt országszerte. A helytartótanács a problémán úgy próbált segíteni, hogy 1828-ban rendeletet bocsátott ki, amelynek értelmében a jogi tanfolyamra csak azok nyertek felvételt, akik a bölcséletin minden tantárgyból elsőrendű osztályzatot kaptak. A második jogi osztályba pedig csak azok voltak felvehetőek, akik az első osztályt elsőrendűen végezték el. Azok a joghallgatók, akik az első jogi osztályt mint ismétlők is eredménytelenül végezték, az akadémiából végleg kizárásra kerültek.

Az intézkedés célja az volt, hogy csak a tehetséges és arra érdemes hallgatók legyenek jogászok, illetőleg a jogászok száma csökkenjen. A tanulók tanulmányi kötelezettségei, az előadásokon való részvétel, ennek elmulasztása, vala- mint az osztályismétlést illetően az előző kor rendje és szabályai voltak továbbra is érvényben.

Az akadémiai ösztöndíjak

A győri akadémián tanulók között a következő ösztöndíjakat osztották ki: Ferdinánd alapítvány, Harrach János-alapítvány, Koháry-alapítvány, Lippay-alapítvány, Mária Terézia-féle budai alapítvány, Mária Terézia-féle váci alapítvány, Niczky Lázár-alapítvány, Pázmány-alapítvány, Szelepcsényi-alapítvány, Széchenyi György-alapítvány, a verbizti konviktusi alapítvány, Török-alapítvány, Barilits-alapítvány, Gensel-alapítvány, Király püspök-alapítvány, Rosenits-alapítvány.

A jobb képességű tanulók az alapítványi támogatásokon kívül instruktorként is működtek. Az instruktorkodáson kívül még egy lehetőségük volt a szegény sorsú hallgatóknak. 1818 novemberében az akadémia hallgatói segélyezőegyletet alapítottak. A diákok gyűjtésén kívül a tanárok is segítettek az egyeletet. Az akadémia megszűnése után a gimnáziumi tanulók egyesületévé vált az akadémiai segélyezőegylet.

Természetesen az akadémia ifjúsága jótékonyt is gyakorolt sok esetben, az egyik kiemelkedő cselekményük az Győr-újvárosi tűzvész idején volt 1830. július 5-én. A szél átvitte a tüzet Majorokba (a mai Győr-Nádorvárosba) is. Majorok szinte teljesen a tűz martaléka lett. Az akadémisták nagy bátorsággal vettek részt a mentésben és az ol-tásban. A nagyszerű tettet július 9-én dicsérő szavak kíséretében a városi hatóság is megköszönte a kiérdemesült hallgatóknak.

A győri akadémián tanulók -bár a tanulás volt számukra a legfontosabb cselekedet-, de tevélegesen is egyre inkább részt vettek Győr város társadalmi életében. Az úgynevezett „országgyűlési ifjúság” nagy befolyást gyakorolt az 1832-i országgyűlés egyes tagjaira. Megalapították a „Társalgási Egyesületet”, melynek határozott célja a köztársasági eszmék terjesztése. A kormány mindent megtett az egyesület megszüntetéséért, ezért 1836-ban a kormány rendeletet adott ki, mely szerint tilos a tanuló ifjúságnak egyesületet alapítani, továbbá olyan szónoki beszédet mondani, amiben politikai vonatkozások is fellelhetők voltak.

Az akadémiai ifjúság mozgalmi az 1830-as és 1840-es években

A kormány mindent megtett annak érdekében, hogy a tanulóifjúság ne politizáljon, ezért 1836. szeptember 20-án rendeletet bocsátott ki, mely szerint tilos a tanulóknak egyesületet alakítani, továbbá olyan költeményt szavalni, és szónoki beszédet elmondani, amelyben politikai vonatkozások vannak. Az iskolai törvények között is meg kellett a rendelet pontjait tartani.

Az akadémisták ennek ellenére tevékenyen részt vettek az 1839-i követválasztáson és megyei tisztújításon, sőt a megyei nemesség előértekezletein megjelenve ellenzéki nézeteiknek hangos kifejezést adtak. Az 1839-i követválasztáskor és megyei tisztújításkor éljeneztek, üdvözölték a szabadabb szellemben érvelőket. A helytartótanács ezekről értesülve 1841. március 2-án kemény hangú leiratban megróttá az ifjúság illetéktelen beavatkozását, és szigorúan megtiltotta neki a megyei gyűléseken a megjelenést. A helytartótanács valószínűsíthetően emiatt nem engedélyezte 1844-ben a győri akadémistáknak önképzőkör létrehozását.

Az ifjúság nem tett eleget az intelmeknek, rendeleteknek. A győri diákok közül 1845-ben többen is megjelentek a megyegyűlésen, ezért a tanács újra megismételte a tilalmát, de nem járt eredménnyel. A közügyek iránti odafigyelés meghonosodott az akadémiai hallgatók között. Az ifjúságot nem lehetett feltartóztatni, és tevékenyen szerettek volna részt venni a politikai élet alakításában. 1845-ben újra többen megjelentek a megyegyűlésen az akadémiai ifjak közül, ezért a helytartótanács újra megismételte a tilalmát, de nem volt eredménye. Az akadémisták élénk társadalmi tevékenységére jellemző volt, hogy 1847-ben Konek Sándor professzor azért nem vett ki a Megyeház utcában egy-egyébként részére megfelelő lakást, mert a keskeny utcában a lakása elé fáklás zenével felvonulni szokott ifjúság nem tudott volna kellő szélességben megjelenni.

Az 1848 februárjában megtartott megyei közgyűléseken is állandó résztvevők voltak az akadémisták. Az akadémiai tanácsülés jegyzőkönyvében a következő bejegyzés tanúskodik az ifjak közéleti mozgólódásairól:

„Az ifjúság hovatovább már annyira belemerült az új politikai áramlatok sodrába, hogy szinte lehetetlennek látszott ettől feltartóztatni...”

Az 1848. február első felében tartott megyei közgyűlésen is élénken részt vettek a hallgatóság soraiban, honnan meg-megújuló püsszegés, zaj és kiabálás vegyült a tanácskozás közé. A dologról a kancelláriához olyasféle jelentés ment fel, hogy az egész zavart az akadémiai ifjúság idézte elő.”

IN REGIA SCIENTIARUM ACADEMIA									
JAURINENSI									
JURIUM ET PHILOSOPHIAE									
ANNI UTRISQUE									
AUDITORES,									
iuxta factos in Literarum Studiis et bonis Moribus progressus,									
IN CLASSES DISTRIBUTI									
Anno Scholastico 18 ³⁶ / ₃₇									
Jurium Anni utriusque Auditores e profectu Anni totius.									
SECUNDI ANNI					PRIMI ANNI				
DD.	E Scient. Polit. et Rei Aer.	Ex Jure Mercat. et Camb.	Ex Jure Privato Civili	Ex Jure Crimin. Hung.	DD.	E Statisti- ca.	E Jure Metall. Hung.	E Jure Natur. Genit.	E Jure Public. Regni Hung.
Balczser Vilhelmus	e. 8. df.	e. 7. df.	e. 5. df.	e. 10. df.	Bárdossy Ladisl. St. Extr.	p. 11. df.	p. 7. df.	p. 15. df.	p. 10. df.
Baranyai Francisc. A. C.	e. 2.	e. 4.	e. 2.	e. 1. cae.	Bartal Carolus St. Ord.	r. r. e. p.	p. 15.	p. 24.	p. 19.
Buzna Ludovic. St. Kir.	p. 9.	p. 2.	p. 16.	p. 8.	Bene Stephanus	e. 11.	e. 15.	e. 12.	e. 15.
Cselkó Paulus	e. 3.	e. 2.	e. 6.	e. 6.	Biróczy Carolus	8. April.	Schol.	freq.	des. al. p.
5. Démy Emericus	e. 4.	e. 5.	p. 3.	e. 12.	5. Bocskay Ignatius	e. 18.	e. 5.	p. 6.	p. 2.
Eördögh Emer. St. Extr.	e. 9.	e. 13.	p. 2.	e. 9.	Bossányi Rudol. St. Kir.	p. 10. df.	p. 13. df.	p. 8. df.	p. 3. df.
Fodor Paulus A. C.	e. 5.	e. 3.	e. 8.	p. 2.	Daubachy Joannes	p. 1. df.	p. 3. df.	p. 9.	p. 9.
Fuhrmann Franciscus	p. 2.	p. 6.	p. 12.	p. 10.	Deaky Alexand. St. Orp.	p. 3.	p. 1.	p. 3.	p. 1.
Horváth Stephanus	e. 6.	e. 12.	p. 5.	p. 4.	Ellinger Stephanus	e. 12. df.	e. 11. df.	e. 13. df.	e. 14. df.
10. Kaszaniczky Josephus	e. 1. cae.	e. 1. cae.	e. 1. cae.	e. 4.	10. Erdős Georgius	p. 8.	r. r. e. p.	p. 23.	2.
Keresztes Florianus	p. 7.	e. 11.	p. 11.	p. 9.	Fáter Joannes	p. 4.	e. 7.	p. 4.	p. 5.
Kopácsy Georgius	p. 5. df.	p. 7. df.	p. 6. df.	p. 5. df.	Fejér Josephus	e. 7.	e. 6.	e. 5.	e. 5.
Kovács Josephus	e. 10.	e. 10.	p. 1.	e. 8.	Fridrich Georgius	e. 8.	e. 17.	p. 10. df.	e. 16. df.
Linecker Joannes	p. 6.	p. 5.	p. 14.	p. 13.	Füzy Ladislaus	e. 19.	e. 16.	e. 16.	e. 17.
15. Marton Paulus St. Ord.	e. 1. cae.	e. 1. cae.	e. 1. cae.	e. 1. cae.	15. Hideghéty Antonius	e. 4. df.	e. 1. cae. df.	e. 8.	e. 8.
Mátyásovszky Aloysius	e. 1. cae.	e. 1. cae.	e. 3.	e. 3.	Hoffmann Josephus	p. 17.	p. 5.	p. 2. df.	e. 19. df.
Muraközy Stephanus	Mense	Novem.	Sch. fr.	des. al. p.	Horváth Franc. St. Kir.	p. 12.	r. r. e. p.	p. 20. df.	p. 7. df.
Nagy Stephanus A. C.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.	e. 4. df.	e. 5. df.	Kalóczy Ludovicus	e. 5. df.	e. 1. cae. df.	e. 11.	e. 13.
Ordódy Dionys. St. Kir.	p. 11. df.	p. 9. pf.	p. 15.	p. 12.	Kapocsfy Emericus	p. 21.	p. 16.	p. 11. df.	p. 6. df.
20. Pál Georgius	p. 4.	e. 8.	p. 8.	p. 6.	20. Karpf Colomannus	e. 14.	e. 12.	e. 9.	e. 12.
Polgár Joannes	p. 8.	p. 8.	p. 7.	p. 3.	Kistaludy Gust. St. Extr.	p. 14. df.	p. 14. df.	p. 16. df.	p. 11. df.
Simonsics Aloysius	p. 10.	p. 1.	p. 13.	p. 11.	Kóczy Eduard. St. Ord.	p. 7.	p. 8.	p. 12.	p. 15.
Szabó Dionysius	p. 1.	p. 4.	p. 10.	e. 11.	Krisztelka Franciscus	e. 13.	e. 10.	e. 4.	e. 6.
Szánthó Josephus A. C.	e. 11.	e. 6.	e. 7.	p. 1.	Kukucska Joannes	p. 6.	p. 4.	p. 1.	e. 20.
25. Szloboda Ferdinandus	20. Dec.	Schol.	freq.	des. al. e.	25. Kulcsár Josephus	e. 9.	e. 9.	e. 15.	e. 18.
Sztrokay Alexander	p. 3.	p. 3.	p. 9.	p. 7.	Kulcsár Michaél	p. 15.	p. 6.	p. 18.	p. 18.
Tóth Josephus	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.	e. 2. df.	Kunn Alexander	p. 18.	2	p. 22.	p. 12.
Veoreos Emericus A. C.	e. 7. df.	e. 9. df.	p. 4. df.	e. 7. df.	Kupricz Alexander	p. 20.	2	2	2
					Latinovics Joannes	e. 3. df.	e. 1. cae. df.	e. 2. df.	e. 1. cae. df.
					30. Lipovniczky Joannes	p. 19.	p. 9.	2	p. 14.
					Lukinich Paulus	e. 1. df.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.
					Nagy Alexander H. C.	p. 13.	r. r. e. p.	p. 14.	p. 17.
					Nagy Alex. Velenzeensis.	2	p. 11.	p. 17. df.	p. 13. df.
					Nagy Sigismundus	p. 16.	p. 10.	p. 7.	p. 4.
					35. Nákó Alex. G. R. N. U.	e. 16.	e. 14.	p. 5.	e. 9.
					Oláh Gabriel St. Kir.	e. 15.	e. 13.	e. 14. df.	e. 10. df.
					Pinthér Paulus	e. 17.	e. 4.	e. 3.	e. 2.
					Prehradny Andreas	e. 10.	e. 8.	e. 10.	e. 3.
					L. B. Rauch Levinus	4. Maji	Schol.	freq.	des. al. p.
					40. Romy Josephus	2	2	p. 21. df.	p. 16. df.
					Sailer Georgius	8. Dec.	Schol.	freq.	des. al. p.
					Setéth Theodorus	4. Maji	Schol.	freq.	des. al. p.
					Simonsics Josephus	p. 9. df.	p. 12. df.	p. 19. df.	e. 11. df.
					Szivós Stephanus	e. 6.	e. 3.	e. 6.	e. 4.
					45. Szálló Georgius	p. 5.	p. 2.	p. 13.	p. 8.
					Szűcs Adolphus H. C.	p. 2. df.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.	e. 1. cae. df.

Hallgatói névsor

Az 1848-1849-es év történései az akadémián

1848. március 14-én hír érkezett Pozsonyból a Győrött megjelenő Hazánk című laphoz. A cikk a bécsi forradalomról, a Metternich-kormány bukásáról és a pozsonyi tüntetésekről tudósított, valamint arról, hogy a magyar országgyűlés eltörölte a cenzúrát.

A hír hatására még aznap este tüntetés volt Győrött. Czákó Zsigmond „Könnyelműek” c. darabját játszották. A két felvonás között a tanulmányi ifjúság a Rákóczi-induló eljátszását követelte a zenekartól, amit az megtett és nagy ováció közepette eljátszotta a kívánt művet.

1848. március 15-én a Széchenyi téren nagygyűlés volt, amit dr. Kovács Pál, a Hazánk című lap szerkesztője, Lukács Sándor (gróf Zichy Ottó titkára) és Keresztesy Ambrus ügyvéd hívott egybe. Az akadémiái ifjúságot is meghívták erre. Lelkesen és kitörő örömmel hallgatták az akadémisták az elhangzott beszédeket, majd elénekelték a Szózatot. A nagygyűlés végén Lukács és Keresztesy csendes elvonulásra kérte az egybegyűlteket, akik ennek a kérésnek eleget tettek. A gyűlés rendben és méltó körülmények között lezajlott. Március 15-én este az akadémisták is résztvevői voltak a fáklyásmenetnek, ami szintén példás rendben zajlott le.

Győri látkép

1848. március 17-én megjelent az akadémia épületében Keresztesy Ambrus ügyvéd és az előadásokat megszakítva az ifjakat a nagyterembe hívta össze. Több rendbeli szabadságok kivívására szólította fel őket. Az akadémiái ifjúság tanácskozott, panaszait pontokba szedték és átadták Deáky főigazgatónak, hogy terjessze a tanárok és a helytartótanács elé. A diákok Keresztesyvel együtt több szabadságjogot kértek az előjáróiktól és a főhatóságtól.

A folyamodvány szövege a következő:

„Méltóságos Úr!

Tekintetes Tanács!

Honunkat a haladás és hazafiúi lelkesedés szelleme lengi át, e magasztos századok óta várt dicső eszmétől hátramaradni bárkinek hazafiútlanság béllege leend, e szempontból indul ki a Győri Académiai ifjúság kor szelleméhez alkalmazott kéréseiben, mert tudja azt, hogy a szellemi haladás legüdvösebb tényezője a szabadsággal párosult jogosság; e végre következő kérelmek megnyerésére jogosítja magát:

- 1. Addig is, még új alkotmányunk következtében neveletésünkben a kor szelleme igénybe vétetik, a szellemképző és szavallati társulatok nem csak ne tiltassanak, hanem a tanítók hazafiútlanságától azoknak gyámolítása méltán várandó, mi végre az ez előtt fenn állott képző körök által szerzett s később is az ifjúság által pártolt académiái könyvtárt a képző kör szabad használatra megnyitni kérjük.*
- 2. Az ifjú szív és lélek, ha eszméjével tisztában nincs, célt téveszt, erre pedig szükséges az eszmecsere s szakértőkkel társalgás, mi kávéházakban a hírlapok olvasása s köztisztviselői körökben lévő férfiak eszméivel tiltakozás által leginkább eszközöltetik, e végre a kávéházakba ily célból szabad bejárást kérjük, fenn maradván az előjáróság kezében a kihágók ellen használható fenyítő hatalom; valamint a színházban szabad járást óhajtjuk.*
- 3. Az académiái tanács bírói hatalom, hol vádlottak ügye tárgyalatik; a jogosság nevében kérjük a tanácsot a felek kihallgatására és alapos okok betudására, melynek mellőzése a kedélyekben csak ingerültséget szül.*
- 4. Országos egyetemünk szellemét s az ott fenn álló ugyan azon hatóságtól kibocsájtott törvényes szokásokat sajátunkká teendők a napotani templomba járás megszüntetését kérjük, fenn tartván a vasárnapi pontosságot.*
- 5. Visszavétetni kérjük a Tekintetes Tanácsnak azon határozatait, melyek következtében több ifjak alapos ok nélkül erkölcsbeni 2-od renddel bélyegeztettek, valamint fel kérjük a tanító urakat, mi szerént több tanuló társainknak, kik a túlságos szigor következtében 2-odik osztályba soroztattak, calculussaik javíthatását minél előbb eszközöljék.*

Ezen legszentebb célból s legtisztább érzelemből kelt alapos okainkkal támogatott szilárd kérésünket midőn megújítanánk óhajtásunk kielégítését minél előbb várva vagyunk és maradunk.

Kelt Győrött Martius 17-ikén 1848.

*Méltóságodnak és a Tettes Tanácsnak
engedelmes szolgálói
a győri Académiai ifjúság”*

Deáky főigazgató a kérvény átvétele után még aznap rendkívüli tanácsulást hívott össze. Az akadémiái tanács megtárgyalta a kérvényt, pontról pontra megalkotta véleményét, és jegyzőkönyvet állított ki erről. A főigazgató a jegyzőkönyvet és az ifjúság kérvényét felküldte a pesti helytartótanácsnak.

1848. március 17-én Győrött és a város környékén megkezdtek a nemzetőrség összeírását. Keresztesy Ambrus ügyvéd az akadémia épületében beszédet intézett az ifjúsághoz, felszólította őket, hogy legyenek tagjai a nemzetőrségnek. A fiatalok lelkesen csatlakoztak.

A Hazánk (1848. évf. 189. sz.) is dicsérőleg nyilatkozott az ifjúság e tettéről, midőn így ír:

„Különösen ki kell még emelnünk a helybeli tanuló ifjúságot is, kik szükség esetén szinte készeknek nyilatkoztak fegyvert fogni; eddigi viseletük által pedig minden békés polgár becsületét méltán kivívták, mert nem hogy zavarokat csinálni, de sőt minden keletkező rend- és rendbomlást férfiasan, de minden erőszak nélkül szép szavakkal gátolni iparkodtak. Éljen a derék ifjúság, s mutassa meg továbbra is, hogy a kor eszméinek békés útoni felfogására ő is megérett már, de ha kell, életét is kész áldozni a hon javáért.”

Keresztesy vezetésével csatlakoztak az akadémisták a nemzetőrökhöz. A tanári kar mérsékelten gondolkodott a kialakult helyzetről. Március 17-én a tanácsuláson elhatározták az akadémiái tanárok, hogy minden nemes törekvés mellett az akadémiái tanítást folytatni kívánják, és a diákokat is felkérték, hogy látogassák az előadásokat. A tanácsulés után az akadémiái és gimnáziumi igazgatók felkeresték a városbírókat, és felszólították, hogy az akadémistáktól csak az előadási órákon kívül fogadják el a nemzetőrségi szolgálatot. Március 18-án az őrsereg ezredese megköszönte

az akadémiai hallgatók ajánlatát, de mivel nagyszámú polgárörserég már volt, így erre már nem volt szükség. Vas Gereben, Konek Sándor akadémiai tanár és Keresztesy szólaltak fel és az ifjak iskolai köteletségének teljesítésére és tanulmányaik lelkiismeretes folytatására hívták fel őket.

A Hazánk így tudósított: „Éljen a derék ifjúság az újjászületett haza javára, örömeire, mert ezen tetteivel megmutatá azt, hogy ezentúl is, bármikor a hon veszélyben forogna, érette vérét, életét áldozni kész.”

Idézet az akadémiai tanács jegyzőkönyvéből, az 1848. március 17-én 17 órakor kezdődő rendkívüli ülésről:

„...március hó 15-én az akadémikus polgárság a Posonyi örömhírek meghallgatására meghivatván, öt órakor a nagy piacra összesereglett, hol Lukács, gróf Zichy Ottó titkára és Keresztesy ügyvéd urak elszavalása, s a csend fenntartását szívükre kötött szövegük után éljenzések közt elszéledvén, az estve rögtönzött fáklyás díszmenetben legnagyobb rendtartással részt vettek; pénteken, azaz március 17-én a fent érintett Keresztesy úr által az iskolai órát egy fél órányi félbeszakításával az akadémiai teremben többrendű szabadságok kivívására buzdítottak...”

Március 21-én a város közbiztonságáért felelős vegyes választmány felszólította az igazgatóságot, hogy az ifjúság a polgárokkal együtt szerepet vállalhasson a rend fenntartásában. Az igazgatóság megengedte, és az előadásokat felfüggesztette. Az ifjak lelkesen, éjjel-nappal őrködtek a város biztonságának megőrzésében. Négy napig tartott az ifjak szolgálattétele, mert a városban teljes nyugalom uralkodott, és nem volt szükség a segítségükre. A polgárörserég főtisztjei felkérték Karvasy Ágoston akadémiai tanárt, hogy az ifjúság zászlóaljával vegyen részt a díszmenetben. Március 25-én délelőtt Karvasy vezetésével felsorakozott a Széchenyi téren az ifjúság zászlóalja is. Győr városbírája, Stefanits József lelkes szavakkal köszönte meg az akadémistáknak a példás kiállást és segítséget a rend fenntartásában. Ezután Karvasy Ágoston tanítványai nevében kijelentette, hogy az ifjúság hazaszeretetére, hűségére mindig számíthat a város és a nemzet. 1848. március 22-én neves esemény zajlott le az akadémián. Az ifjúság a pesti egyetemi hallgatók példájára és felszólítására az akadémia nagytermében „összes ülést” tartott, amelyen a március 17-én benyújtott kérvénye kiegészítésül újabb kívánalmakat állított össze.

„A győri főtanodai ifjúság kívánalmai” címmel kiállított és kinyomtatott iratot megküldték az összes hazai főiskolának és benyújtották a főigazgatónak is, hogy terjessze a helytartótanács és az országgyűlés elé.

Az akadémiai tanács látva, hogy az iskolázás nehezen tartható fent, március 31-én ülést tartott. Azt határozták el, hogy arra kéri a helytartótanácsot, hogy az előadásokat május elejéig szüntesse meg, és a tanulóknak engedje meg, hogy szüleikhez eltávozhassanak:

„Fontolóra vetetvén azon aggasztó körülmények, mellyel édes hazánk politikai látókörén tornyosuló vésteljes fellegek következtében a közvétett és csend megzavartásával városunk elrévült lakosságára is nehezülnek, s nem csekély ingerültséget az itteni tanuló ifjúságban előidéztek, elhatározza a királyi akadémiai tanács, hogy miután ily ingerült állapotban s vésteljes mozgalmaktól felháborodott kedélyek hullámszámai közt a tanulmányok a kívánt sikerrel nem folytathatók, miután továbbá a mindenben könnyű lélekkel részt vevő és így könnyen nemes indulatainak áldozatul eshető tanuló ifjak nagyobb biztosítására, úgy mint a mozgalmak színhelyétől távolabb lakó szülők megnyugtatására multhatatlanul szükséges, hogy az ifjak azoknak atyjai gondviselése alá helyeztessenek, -a rendes tanelőadások a mai naptól kezdve május 1-ig annál inkább felfüggesztessenek és a tanuló ifjúság haza bocsájtassék...”

Amíg az országgyűlés küldöttsége Bécsben tárgyalt és az udvari konferencia, majd maga a király is elfogadta a legfontosabb követeléseket, a közbiztonság és a rend megóvása érdekében Győrött is megalakult a nemzetőrség a hazafias érzelmű lakosság és a tanulóifjúság soraiból. Az enyhülés április első hetében következett be, amikor az uralkodó jóváhagyta a független magyar kormányról és a jobbágyfelszabadításról szóló törvénycikkeket. A győri lakosság örömmámorban járta az utcákat, és az ünnepi gyűlések szónokai -Lukács Sándor, Kovács Pál, Rónay Jácint- a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit dicsőítették. A győri polgárság közel négyszáz főnyi küldöttsége a pozsonyi diéta berekesztése alkalmából díszőrséget állt V. Ferdinánd lakosztálya előtt.

1848. április 11-én függetlenné és önállóvá vált hazánk. Ausztria azonban visszavonta a döntéseit. Honvédó csapatok alakultak, Győr városa az V. zászlóaljba rendezte fiait. Július közepén nagy számban sereglettek össze az önkéntesek, köztük sok akadémista. A városi tanács a május végén bezárt akadémiát kérte a katonák szálláshelyéül. A főigazgató átadta az épületet, de ígéretet kért tőlük, hogy teljes épségben adják vissza az akadémiát.

Április 24-én báró Eötvös Józseftől, a vallás- és közoktatásügyi minisztertől a főigazgatósághoz érkezett egy leirat, ami így szólt:

„Addig is, míg a tanrendszerben és iskolai fegyelemben szükséges és az étellel összehangzó változások megtörténnek, a tanintézetekben szokásban volt számszerinti osztályozás, mely különben is már a dolog természeténél fogva igazságosan majd soha sem eszközölhetik, minden tanintézetben megszüntessék.”

A Hazánk című győri lap tudósítása méltatja az akadémiai ifjúságot:

„A csend és a béke Istennek hála, városunkban és annak vidékén semmi kihágások által nem zavartatván, polgári örserégünk múlt szombaton délben örhelyeit ünnepélyes díszmenettel hagyá el. Öröm volt látni e valóban örök emlékü nemzeti ünnep alkalmával, nem csak az eddig két pártra szakadt polgárság barátságos egyesülését, de köztük a tanuló ifjúságot is fegyveresen, derék tanárjuk, Karvasy Ágoston polgártársunk vezetése alatt, ügyes, katonás fordulatokban szemlélni, kik egész idő alatt a csend és béke feletti őrködés terheit minden örhelyen éjjel és nappal, polgárainkkal, kész szívvel megoszták.

Éljen a derék ifjúság, az újjászületett haza javára, örömeire, mert ezen tetteivel megmutatá azt: hogy ezentúl is bármikor a hon veszélyben forogna érte vérét, életét áldozni kész!

Fogadják a szeretett polgártársak is a haza és városunk szíves háláját, köszönetét, azon nemes feláldozásukért; miszerint a vész óraiban, foglalatosságai, családai köréből magukat kiszakítva oly kitűzéssel és elszánt szent akarattal a köz csend- és rend feletti őrködést elvállalni, s abban oly példás kitartással híven el is jární, hazafiúi köteleességeknek ismerék, köztiszteletű főtisztjeiktől, az utolsó becsületes közemberig.”

A győri tanulmányi főigazgatónak című levelet közölte a Hazánk 1848. május 25-i számában. A levél írója Eötvös József miniszter:

„A győri feltanoda (Academia) és nagyreményű ifjú polgárainak legfelsőbb helyeslésre méltatott jelleme ismertetései, valamint a szülők aggodalmának eloszlatása, és az ifjúságnak a haza valódi javára legcélszerűbb kiképezetetését szíven viselő, tehát legszentebb irányú m. ministerium iránti bizalom szilárdítása végett, nem leend felesleges Hazánkban, mint a nyilvánosság helybeli organonjában, a tisztelt közönséggel közölni a vallás- és közoktatási Ministernek a győri tanulmányi igazgatósághoz legközelebb intézett következő levelét:

A győri tanulmányi főigazgatónak

A győri feltanoda 22., 24. és 31-én tartott tanácsüléseinek bemutatott jegyzőkönyvei azzal küldetnek vissza: hogy a feltanodai tanácsülések eljárása helyeseltetvén, a tanuló ifjúságnak a legközelebb lefolyt politikai mozgalmak alkalmával az iskolai fegyelem, törvényes rend és béke iránti köteleességek érzetében kitüntetett dicséretes viseletért felsőbb tetszést nyilvánítson: és ugyanazt arra ösztönözze, hogy a tudományi előadásokat, eddig tanúsított szorgalmához képest ezenkívül is pontosan hallgatván az aggodalomban lévő szülők feszült várakozásának jó előmenetellel és példás erkölcsi viselettel megfelelni törekedjék. Kérelmezéseit tárgyazólag pedig a közoktatás érdekében ministeri rendeletbe vett, az életszükségeivel és a kor igényeivel összhangzásba hozandó általános módosítások valósíthatóság-ideiglen-függőben maradandó rendezéseket nyugodtan várja be.

Egyébiránt a törvények iránti tiszteletet szeplőtlenül fenntartani, azoknak híven hódolni, első polgári kötelességül, legszebb, legdicsőbb feladatul tekintse: és az alkotmányos szabadság magasztos ihletétől áthatva, minden dicsőségét a törvényes rend és béke fenntartásában keresse.

Kelt Budapest, május 15-én 1848.

br. Eötvös József”

1848. május végére tűzte ki a minisztérium az előadások megszüntetését. Szomorúan búcsúztak egymástól az ifjak. A hangulatot legmelegebben az alábbi írás fejezi ki:

„Búcsúszó a győri tanuló- ifjúságtól.

Tekintve a baráti szív s rokon érzet azon szilárd kapcsát, mely az oskolai év lefolyta alatt bennünket, hazánk átalakulási napjaiban is öszve tartott-bizalmasan emelek hozzátok néhány szavakat, kísérve azon édes öntudattól- miszerint a mi benne jó van, kebletek földébe átültetve leend.

Mindenek előtt visszaidézem figyelmeteket honunk pár hó előtti állására, midőn kebletek a szabadság magvának e hon földébe átültetéséért lángolt; vissza a márciusi napokban fejlesztett azon lelkesedésre, mely az emberiség szent nevében jogokat követelt a népek, villámokat szórt az elavult rendszer, s aristocrazia óriási kinövésére: vissza azon erélyességre, melyet anyagi s szellemi tekintetben átalakulásunk nagy napjaiban egy nemzet szabadságáért fejlesztettek; vissza az öröm s büszke önérzet azon percére, melyben küzdelmeitek a szabadság, egyenlőség s testvériség szelleme által felkarolni láttatok, -nem láttam arcotokon aggályt, nem kétes sejtelmet jövőnkről, hiszen minden kebel csak örülni tudott akkor, midőn szabadnak látta e hont, egyenlőknek fiait, midőn a századok edzette terhes láncot a szabadság s testvériség kapcsa örökre számúzta.

S most, midőn leszállt a hon nemtője betölteni a sóvárgó szíveket, midőn teljesítve minden, mit csak várni lehetett, midőn a megtört aristocrazia romjain az egyenlőség csarnoka felállítatott, most, midőn e sokáig szenvedett honnak polgári egyetértés szülte erőre van szüksége, hogy megvédjük azt, miért oly soká küzdöttünk, kérdem, meg van-e szilárdítva a béke? Betöltve az igények? A tapasztalás tanúsítja, hogy nem, minek oka népiünk nevelésbeni éretlen kora.

Milliók ontottak volna vért a szabadságért, s most milliók jogositják fel magokat személy s vagyoni jogtalan megtámadásával a szabadság ürügye alatt polgári vért ontani, mit itt-ott mutatkozó szomorú események már tanúsítanak; kérdem, nem fogják-e az ily lázítók, szabadságunkat tán éjszaka kancsukáira függesztve, honunkat új iga alá görnyeszteni? A testvériség csíráját kigyomlálva, földünket egy polgári vértől párolgó csata piarcá változtatni? Messze az ily eszméktől barátim, átok a lázítókra, egy nemzet átka, melyet csak villámok foganatosíthatnak.

Ifjú barátim! Néhány nap s tán örökre búcsúzunk; szét oszlunk a haza mezején, fel kell lépni a tevékenység terére: mert a gyáva, a szűk keblű nem ifja e honnak, a parányi erő is sokasítva, hatását nem téveszti, fel tehát barátim ébreszteni a lelket, fejleszteni az erőt, mit a hon, mit a szabadság igényel tőlünk.

Minden polgár kettős szolgálattal tartozik honának; tisztán csepegtetni az átalakulás eszméit azok fülébe, kik előtt azt vastag homály fedi, s védeni a hon szabadságát, ha vész tornyosul egünkre, -az elsöre a honban szétoszlásunk tág mezőt nyit, most azért szenteljünk naponta időt hírlapok olvasására, kísérjük éber figyelemmel az eseményeket, tájékozunk magunkat a politikai harcok között, vegyüljünk nagyobb társaságokba eszem-csere végett, s álljunk azok zászlója alá, kik szabadságunk védelmére s a minden irányban honunk egére borulható vész fellegek szétoszlására hivatva vannak.

Így távozzunk azon helyről, hol először szívtuk a szabadság jótékony legét; ily lelkesedés teremte ajkinkra a talán utolsó isten hozzádot, ily lelkesedés kölcsönözzön karunknak erőt, ha szabadságunk ifjú hajtását ármányszülte csel idegen kertész bitorló kezeibe akarná játszani; -csatára ekkor barátim; rójuk le, mivel tartozunk hazánknak, a gyávát átkunk kísérje enyészetbe, a bátort lelkesedésünk edzi a harcsikon; győzni vagy halni a honért: szent kötelesség, ha győzünk, a hon anyaga fűzi homlokunkra a szabadsági babért; ha elesünk, a késő nemzedék fia is eljön sírkövünkről leolvasni költőnk ím e szavait:

*Szabadság, te szép égi lény,
Érted vértetnek.*

*Vértetnek és elhulltak ők,
De dicsőségesen;
Tettök sugára átragyog
Időn, enyészeten.*

Saára Iván”

1848. június 9-én Győr város küldöttsége élén Hergeszell Ferenc országgyűlési követ, Perlaky Dániel gabonakereskedő, liberális politikussal és Horváth Endre Győr-ferencvárosi ügyvéddel felkereste Eötvös József minisztert, azon okból, hogy a központi kulturális szervek tekintsenek el a győri akadémia megszüntetési tervétől. A miniszter megígérte, hogy ha sor kerülne a jogakadémia „kevesbítésére”, tehát a győri jogakadémia megszüntetésére, akkor pótolnák a kibővített gimnáziummal, vagy hét évfolyamos kereskedelmi tanodával. 1848 szeptemberében Lukács Sándor kormánybiztos a Győrbe hozott horvát foglyok őrizetére foglalta le az akadémia épületét, majd katonai kórház lett belőle. 1848/1849-ben, a főtanodákban, az akadémiaikon az oktatás miniszteri rendelettel elmaradt.

Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverése után az akadémia helyzete is megingott. Mivel jelentős szerepet vittek az akadémia tanárai és hallgatói a haza szabadsága érdekében, ezért a bécsi kormányzat megtorló intézkedéseire kellett számítaniuk. Döry Gábor császári és királyi biztos a kormány nevében úgy intézkedett, hogy az akadémiai előadások 1849. november 1-jén elkezdjenek. Az akadémiai épületben azonban még kórház működött és Maár Bonifác, az akadémia helyettes igazgatója előbb Döry Gáborhoz, majd Balogh Kornél megyei biztoshoz fordult a kórház elvitele ügyében. Végül Lobkovitz kerületi katonai parancsnok ígéretet tett az épület október végi kiürítésére. Ezt nem hajtották végre, ezért az igazgató az alispán javaslatára Balogh Kornélhoz intézett hivatalos kérelmet. Az akadémia igazgatója Mendel Istvánt, Győr város polgármesterét is felkérte támogatónak. A polgármester az alispántól kieszközölte az akadémia számára a megyeháza egyes helyiségeit.

Hergeszell Ferenc
joghallgató az akadémian, Győr polgármestere

Ferenc József bevonulása Győrbe

A győri akadémia megszűntetése

A főigazgató 1849. november 7-re hívta össze a tanári kart. Mivel a jogi kar tanárai közül Karvassy Ágostont a császári és királyi biztos elmozdította állásából, Konek Sándort felfüggesztették a tanári munka alól, Szabó Pál Téten betegeskedett, valamint egy tanszéken pedig nem volt betöltve az állás, így a kar nem tudott jelen lenni az ülésen. Arra az elhatározásra jutottak a tanári karban, hogy így csak a bölcséleti karon kezdődhet meg az előadások sora. Ilyen előzmények után 1849. november 25-én tartották meg az ünnepélyes tanévnyitót, a Veni Sanctét. Az oktatás másnap kezdődött el újra.

A megyeházában lévő termék a bölcséleti kar számára 1850. április 24-ig voltak átengedve. 1850. május 29-én Alemann tábornok megírta báró Hauer soproni katonai miniszteri biztoshoz rendeletét, hogy a győri parancsnokság adja át az épületet az akadémiának. 1850. június 13-án visszaköltözött a bölcséleti kar a régi helyére.

1850. június 11-én Sterne Nándor, a soproni katonai kerület felügyelője érkezett a városba. Június 12-én a bölcséleti karral megbeszélést folytatott, amelynek eredménye az volt, hogy a jogi kar visszaállítását is javasolták. Ugyanekkor az intézet nevét-mivel jogi kar nem volt -liceumra változtatták. 1850. július 22-én Maár igazgatót értesítette Rimely Mihály pannonhalmi főapát gróf Thun Leo osztrák miniszter rendeletéről. A rendelet szerint a kormány a Szent Benedek-rendet a pozsonyi akadémiában és gimnáziumban való tanítástól felmentette, ezért kárpótlásként Győrött és Sopronban nyolcosztályos főgimnáziumot kapnak meg. A rendeletnek megfelelően a bencés rend képviselőjében Maár Bonifác most már mint főgimnáziumi igazgató átvette a bölcséleti liceum helyiségeit és felszereléseit, és a tanárokat a főgimnáziumi tanári karba osztotta be.

Hauer katonai biztos intézkedése alapján még tavasszal megszüntették a főigazgatóságot és a levéltárat. A katonai biztos 1850. augusztus 26-i iratával oszlatta fel végleg a főigazgatóságot. A jogi kar visszaállítási kísérlete nem sikerült. A bölcséleti kar sem működött már sokáig, mert Hauer miniszteri biztos 1850. szeptember 9-i iratában arról értesítette Maár Bonifác igazgatót, hogy az új tanügyi rendszer (Entwurf) szerint a bölcséleti liceum önállósága megszűnik, és két évfolyama VII. és VIII. osztályként a győri főgimnáziumba tagozódik.

Győr város és az akadémisták hazafias viselkedése miatti büntetésből az akadémiát megszüntették.

Kautz Gusztáv, későbbi jogakadémiai igazgató így írt erről a korról: *„A hazaszerte legjobb hírre és általános tekintélyre emelkedett királyi akadémia 1848-ig, melynek szomorú következményei hosszú szünetelésre kárhoztatták ez intézet működését, amennyiben az 1850-ben fogantatba vett tanügyi szervezés a bölcséleti két évfolyamnak a főgimnáziumba való beolvasztását rendelte el, melyeknek székhelyei között az egész dunántúli kerület méltó sajnálatára Győr nevét kijelelve nem találtuk. Győr városa és vidékének lakossága szellemi, úgy mint anyagi tekintetben érzékeny hiányát érezte ez intézetnek, és várva-várta a pillanatot, hogy érzelmeinek nyomatékos kifejezésére alkalma legyen.”*

A jogi kar tanárai 1806 -1850 között:

1806/1807

Bognár József	a hazai magán- és büntetőjog tanára
Hirsch Mihály	világi pap, a természet-, a nép-, az egyetemes és a magyar közjog rendes tanára
Hoffmann Ignác	a politikai és kamarai tudományok, a váltó- és kereskedelmi jog, valamint a tiszti írásmód rendes tanára
Molnár János	a statisztika, az egyetemes történet és a bányajog rendes tanára

1807/1808

Bognár József	hazai magán- és büntetőjog tanára
Hoffmann Ignác	a politikai és kamarai tudományok, a váltó- és kereskedelmi jog, valamint a tiszti írásmód rendes tanára
Molnár János	a statisztika, az egyetemes történet és a bányajog rendes tanára
Raab Pál	december 1-jétől a természetjog rendes tanára

1808/1809

Beke Farkas	a politikai tudományok tanára
Bognár József	a hazai magán és büntetőjog tanára
Molnár János	a statisztika, az egyetemes történet és a bányajog rendes tanára
Raab Pál	a természetjog rendes tanára

1809/1810

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes és a természetjog helyettes tanára
Bognár József	a hazai magán- és büntetőjog tanára
Molnár János	a statisztika, az egyetemes történet és a bányajog rendes tanára

1810/1811

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes és a természetjog helyettes tanára
Bognár József	a hazai magán- és büntetőjog tanára
Molnár János	a statisztika rendes tanára, 1811. márciustól Beke Farkas helyettesítette
Szibenliszt Mihály	a természetjog tanára

1811/1812

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes és 1812. április 1-jéig a statisztika rendes helyettes tanára
Bognár József	a hazai magán- és büntetőjog tanára
Kmety András	a statisztika rendes tanára 1812. április 13-tól
Szibenliszt Mihály	a természetjog tanára

1812/1813-1823/1824.

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes tanára
Bognár József	a hazai magán- és büntetőjog tanára
Kmety András	a statisztika rendes tanára
Szibenliszt Mihály	a természetjog tanára

1824/1825-1827/1828.

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes tanára
Fessel Zsigmond	a hazai magán- és büntetőjog tanára helyettesként
Kmety András	a statisztika rendes tanára
Szibenliszt Mihály	a természetjog tanára

1828/1829-1833/1834

Albély Ferdinánd	a természetjog tanára
Beke Farkas	a politikai tudományok rendes tanára
Kmety András	a statisztika rendes tanára
Szabó Pál	a hazai magán- és büntetőjog tanára helyettesként

1834/1835-1837/1838

Beke Farkas	a politikai tudományok rendes tanára
Csatskó Imre	a természetjog rendes tanára
Kmety András	a statisztika rendes tanára
Szabó Pál	hazai magán- és büntetőjog tanára helyettesként

1838/1839-1842/1843

Csatskó Imre	a természetjog rendes tanára
Karpy (Karvassy) Ágoston	a politikai tudományok tanára
Kmety András	a statisztika rendes tanára
Szabó Pál	a hazai magán- és büntetőjog tanára helyettesként